

OTDK-DOLGOZAT

2015

**A VÁLSÁGRA ADOTT GAZDASÁGPOLITIKAI VÁLASZOK HA-
TÉKONYSÁGA A NEOKLASSZIKUS SZINTÉZIS MODELL TÜK-
RÉBEN**

*Effectiveness of economic policy answers to the crisis in the light of the
neoclassical synthesis model*

Kézirat lezárva: 2014. november 3.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	1
1 GAZDASÁGPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK	2
1.1 AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN (USA)	2
1.2 NÉMETORSZÁGBAN	4
1.3 FRANCIAORSZÁGBAN	5
1.4 SVÉDORSZÁGBAN	6
1.5 JAPÁNBAN.....	7
2 GAZDASÁGPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK A NEOKLASSZIKUS SZINTÉZIS MODELL TÜKRÉBEN.....	9
2.1 GAZDASÁGPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK ÉRTELMEZÉSE	9
2.2 GAZDASÁGPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK HATÁSMECHANIZMUSA.....	14
3 A VALÓSÁG ÉS A MODELL JÓSLATAINAK ÖSSZEVEVETÉSE	16
3.1 AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK.....	16
3.2 NÉMETORSZÁG.....	20
3.3 FRANCIAORSZÁG	24
3.4 SVÉDORSZÁG	29
3.5 JAPÁN	33
ÖSSZEFOGLALÁS	38
IRODALOMJEGYZÉK.....	39
MELLÉKLETEK.....	41
1. MELLÉKLET: OECD ADATOK AZ EGYES ORSZÁGOKBAN ELTÉRŐ PÉNZNEMEKBEK	II
2. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKRA VONATKOZÓAN	VII
3. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN NÉMETORSZÁGRA VONATKOZÓAN	VIII
4. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN FRANCIAORSZÁGRA VONATKOZÓAN.....	IX
5. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN SVÉDORSZÁGRA VONATKOZÓAN	X
6. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN JAPÁNRA VONATKOZÓAN	XI

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: IS-LM-BP görbe a neoklasszikus modellben	11
2. ábra: A fiskális politika és az árfolyam kapcsolata	12
3. ábra: A monetáris politika és az árfolyam kapcsolata	13
4. ábra: A gazdaságpolitikai intézkedések hatásmechanizmusa	15
5. ábra: A kibocsátás alakulása az USA-ban.....	16
6. ábra: A kamatláb alakulása az USA-ban.....	17
7. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása az USA-ban.....	17
8. ábra: Az államadósság alakulása az USA-ban	18
9. ábra: A költségvetési hiány alakulása az USA-ban	18
10. ábra: A fizetési mérleg alakulása az USA-ban	19
11. ábra: A kibocsátás alakulása Németországban.....	20
12. ábra: A kamatláb alakulása Németországban.....	21
13. ábra: A munkanélküliségi ráta és az inflációs alakulása Németországban	21
14. ábra: Az államadósság mértéke Németországban	22
15. ábra: A költségvetési hiány mértéke Németországban	22
16. ábra: A fizetési mérleg alakulása Németországban	23
17. ábra: A kibocsátás alakulása Franciaországban.....	24
18. ábra: A kamatláb alakulása Franciaországban.....	24
19. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása Franciaországban.....	25
20. ábra: Az államadósság alakulása Franciaországban	26
21. ábra: A költségvetési hiány alakulása Franciaországban	27
22. ábra: A fizetési mérleg alakulása Franciaországban.....	27
23. ábra: A kibocsátás alakulása Svédországban	29
24. ábra: A kamatláb alakulása Svédországban	29
25. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása Svédországban	30
26. ábra: Az államadósság alakulása Svédországban	31
27. ábra: A költségvetési hiány alakulása Svédországban.....	31
28. ábra: A fizetési mérleg alakulása Svédországban.....	32
29. ábra: A kibocsátás alakulása Japánban	33
30. ábra: A kamatláb alakulása Japánban	33

31. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása Japánban	34
32. ábra: Az államadósság alakulása Japánban	35
33. ábra: A költségvetési hiány alakulása Japánban.....	35
34. ábra: A fizetési mérleg alakulása Japánban.....	36

BEVEZETÉS

A 2008-as gazdasági világválság még 7 év elteltével is érezteti hatását. Az országok számos gazdaságpolitikai intézkedéssel igyekeznek – még a mai napig is – felélénkíteni a gazdaságukat. Az intézkedések fő elemei a kormányzati kommunikációk szerint a pénzkínálat bővítése a likviditási válság leküzdésére, a kamatláb csökkentése a beruházások ösztönzésére és a kormányzati kiadások növelése munkahelyteremtő célzattal.

Dolgozatomban a 2008-2009-es válságra adott gazdaságpolitikai intézkedések hatékonyságát vizsgálom meg a neoklasszikus szintézis modell tükrében az Egyesült Államokban, Németországban, Franciaországban, Svédországban és Japánban.

A neoklasszikus szintézis modell alapvetően statikus, ezért nem a dinamizált kiterjesztéseit alkalmazom elemzésem során. Ennek a választásnak köszönhetően az elemzés viszonylag egyszerűen elvégezhető, viszont nem teszi lehetővé a tipikusan dinamikus szemléletben értelmezhető makrogazdasági jelenségek bevonását. De mint látni fogjuk, a modell statikus változata is széles körben lehetővé teszi a makrogazdasági jelenségek értelmezését.

A kiválasztott országok a világ jelentős piacgazdaságai. Svédország a skandináv gazdasági modell típusa miatt került be a vizsgált országok közé.

Ahhoz, hogy a meghozott intézkedések hatékonyságát meg tudjam vizsgálni, első lépésben ismertetem a meghozott gazdaságpolitikai intézkedéseket, majd, a neoklasszikus szintézis modell segítségével azonosítom, hogy milyen hatásmechanizmuson keresztül érik el elvben a kitűzött gazdaságpolitikai célt. Végül a valós adatok tükrében megvizsgálom, hogy a modell jóslatai mennyiben felelnek meg a valóságnak.

1 GAZDASÁGPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK

A válság kirobbanásakor számos gazdaságpolitikai intézkedés született, annak érdekében, hogy az ország minél hamarabb átvészelve a recessziót. A tőkeinjekciók és a gazdaságélénkítő csomagok alkalmazásával igyekeztek pozitív hatást elérni a gazdasági növekedés változásában, illetve a munkanélküliség alakulásában. Ebben a pontban a gazdaságpolitikai intézkedéseket ismertetem röviden, kicsit részletesebben kitérve az Egyesült Államokra, lévén a válság onnan indult ki és ő a világ vezető gazdasága.

1.1 AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN (USA)

A FED és az amerikai kormány monetáris és fiskális intervenciókat alkalmazott a válság leküzdésére. A beavatkozás mértékének érzékeltetéséhez érdemes megjegyezni, hogy például 2007-ben az USA központi költségvetése 5 343 milliárd dollár, ami a GDP 36,91%. (Összehasonlításként ez az adat Magyarországon 90 milliárd dollár, ami a GDP 50,69%-a).

Amerikai válságkezelési és refinanszírozási törvény (ARRA)

Az Egyesült Államok Kongresszusa 2009.február 13-án elfogadta az American Recovery and Reinvestment Act. (ARRA) törvényt. Az ARRA közvetlen választ jelentett a recesszióra. A törvény eredeti keretösszege 787 milliárd dollár volt, amely a célkitűzések finanszírozását tette lehetővé.

A törvényt 3 fő cél megvalósítása érdekében hozták létre. A krízis idején rengeteg nagyvállalat ment csődbe, ami több ezer alkalmazott elbocsátását jelentette. Ennek a problémának a megoldása érdekében az ARRA egyik célja, hogy adócsökkentésekkel és bevételekből származó 288 milliárd dollár támogatásból segítsék a háztartásokat, illetve a vállalkozásokat. Továbbá új munkahelytermési lépések megtételét szorgalmazza ez az intézkedés. Második célkitűzése, hogy ösztönözze a gazdasági tevékenységet, illetve a hosszú távú befektetéseket. Így a kormány 224 milliárd dollárral való emeléssel támogatta az oktatási és az egészségügyi szektort. Harmadik célkitűzésként a kormányzati kiadások megrendszabályozására tett intézkedések szerepelnek. Negyedévenkénti elszámoltatási kötelezettség van érvényben, arra vonatkozóan, hogy a kormány a válságkezelésre adott összegeket célirányosan alkalmazták-e (Braun, 2011).

TARP program (TARP)

A Troubled Assets Relief Program (TARP) bankmentő csomag 2008. október 3-án jött létre, amely 700 milliárd dolláros keretösszeget jelentett, amit két részletben osztottak szét 2008. október 3-án, illetve 2009. január 15-én (Maksa, 2012).

A TARP lényege, hogy az Államkincstár olyan programcsomag hozott létre, amely stabilizálja a pénzügyi szektort, helyreállítva a gazdasági növekedést, illetve meggátolja a jelzálog érvényesítését a vállalatok bajba jutott eszközein keresztül. A TARP az Emergency Economic Stabilization Act törvényhez köthető, amelyet az USA gazdaságának megerősítésért hoztak létre. Végül a 700 milliárd dolláros keretösszeget később 475 milliárd dollárra csökkentették a Dodd-Frank Act alapján.

Részesedésvásárlás pénzügyi intézmények megsegítésre (CPP)

A bankok feltőkésítésére szánt újabb tőkeinjekciót - Capital Purchase Program (CPP) - 2008. október 14-én indították el, 250 milliárd dolláros keretösszeggel, amelyet a TARP-ból fedeztek.

Az Államkincstár által támogatott program célja, hogy új tőkét folyósítsanak a bankoknak, így lehetőség nyílik arra, hogy több hitelkihelyezést hajtsanak végre az üzleti szektorba, ezáltal élénkítve a gazdaságot. Ennek keretében a Kincstár 250 milliárd dollár értékben vásárolt elsőbbségi részvényeket a pénzintézetektől.

Autóipar támogatása

Az USA 80 milliárd dollárral támogatta a két legnagyobb autóipari vállalatot, a GM-et, illetve a Chryslert. Így sikerült meggátolni több mint 1 millió munkahely megszűnését.

TALF program (TALF)

A Term Asset-Backed Securities Loan Facility (TAFL) olyan finanszírozási eszköz, melynek célja, hogy beindítsa a gazdaságot a növekvő fogyasztási kiadások segítségével. Ezt eszközalapú értékpapírok kibocsátása révén igyekezett a kormány elérni. Ezen értékpapírok biztosítékát diákhitelek, autóhitelek, hitelkártyák alkották. 2008. november 24-én hozták létre, 200 milliárd dolláros keretösszeggel.

Jelzáloghitelek megsegítése (HAMP)

A Home Affordable Modification Program (HAMP) programot 2009-ben vezették be, hogy előmozdítsák a lakáspiacot, illetve támogassák a háztartásokat, hogy elkerüljék az ingatlanárverést. A Kincstár 75 milliárd dolláros hozzájárulást biztosított. Ebből az ösz-

szegből 50 milliárdot a TARP, 25 milliárdot a Fannie Mae és Freddie Mac biztosította (Maksa, 2012)

A Pénzügyi Stabilitási Terv

A Pénzügyi Stabilitási Tervet 2009. február 10-én 2 milliárd dolláros felhasználási kerettel hozták létre. 3 pillére épül, amelyek a következők:

- TALF kiszélesítése
- Az Állami-Magán Befektetési Alap (PPIF): keretösszege 0,5 – 1 milliárd dollár
- További tőkeinjekció a CPP „stressz-teszt” alapján

A kormány reformokkal is szabályozta a pénzügyi és felügyeleti rendszert. Ilyen a Dodd-Frank Act. Chris Dodd (Szenátus Banki Bizottságának elnöke) és Barney Frank (Képviselőház Pénzügyi Szolgáltatási Bizottság elnöke) által megalkotott törvényt 2010-ben fogadták el. Kiterjed a pénzügyi fogyasztóvédelmi előírásokra, a kockázatfelmérésre, illetve a derivatívák elszámolhatóságára és transzparenciájára (Maksa, 2012)

1.2 NÉMETORSZÁGBAN

Németországban is érezte a hatását a 2008-as válság. Számos válságkezelési intézkedés meghozatalára kényszerült. A beavatkozások mértékének érzékeltetéséhez érdemes megjegyezni, hogy a központi költségvetés kiadása 1073 milliárd euró volt, ami a GDP 44,18%-a. Elsődlegesen az európai uniós Stabilitási és Növekedési Egyezmény részeként kidolgozták a Németország Stabilitási és Növekedési Paktumot, amely a következő területekre összpontosult:

- közéleti beruházások támogatása
- a gazdaság hitelezésének biztosítása (likviditás)
- foglalkoztatás ösztönzés
- adók és járulékok csökkentése
- kiegyensúlyozott és tartós pénzügyi politika (Barta *et al.*, 2010; Trócsányi, 2012)

A német állam meghirdette a pénzpiaci stabilizációs törvényt, melynek keretében garanciát vállalt a pénzintézeteknél elhelyezett bankbetétek után 1000 milliárd euróig, ezzel biztosítva a pénzügyi szektor likviditását. Emellett kidolgozták az adók csökkentését, a társadalombiztosítási járulékok stabilitását és családtámogatásba történő beruházások in-

tézkedési csomagját. Ennek keretében 30 milliárd eurós tehercsökkentést valósítottak meg (Trócsányi, 2012).

A Pénzpiaci stabilizációs törvény keretében jött létre a Pénzügyi Piacokat Stabilizáló Alap (SoFFin), amelynek fő területei szintén a pénzpiac stabilitásának és likviditásának biztosítása volt 400 milliárd eurós keretösszeggel. Továbbá a vállalatok likviditásának serkentésére az Újjáépítésű Hitelintézet 20 milliárd eurós összeget biztosított. Amellett 50 milliárdos keretösszeggel támogatta a köz- és magánberuházások indítását is, illetve a K+F tevékenység végzését is szorgalmazta 450 milliárd euróval (Barta et al., 2010; Trócsányi, 2012; Gál, 2010).

1.3 FRANCIAORSZÁGBAN

A recesszió éreztette hatását Franciaországban is. A beavatkozások mértékének érzékelteséhez érdemes megjegyezni, hogy 2007-ben a központi költségvetés kiadása 1016 milliárd euró, ami a GDP 53,85%-a. A francia kormány válságkezelési politikája három fő terület felé koncentrált:

- a bankszektor megsegítésére, létrehozta a 360 milliárd eurós hitelgarancia-csomagot, illetve hat fő banknak jutott 10,5 milliárd eurós forrást, amelynek 3 szigorú feltétele volt: 1. pontosan meghatározott célokra lehetett felhasználni, 2. osztalékok befagyasztása, 3. a vezetőknek bonusz nem fizethető.
- válságkezelő és költségvetési élénkítő csomag, melynek összege 26 milliárd euró. Két pillérre épült, amelyek közül az első a vállalatok hitelszükségletének biztosítása a bankok révén, a második pedig az állami beruházások élénkítése.
- államháztartási egyensúly helyreállítása (Barta et al., 2010; Trócsányi, 2010)

Mindemellett 1 milliárd euróval megtámogatta az autóipart is, valamint 22 milliárdos forrást biztosított az új energiaforrások, a bioökonómia, az informatika, a jövő városa kutatás-fejlesztésére. Ebbel az összegből került finanszírozásra az egyetemi és kutatóhelyi K+F tevékenység 6,5 milliárd euróval. Németországi intézkedések között is szerepelt, az ún. „roncsautó-program”. A francia kormány is elszánta magát a lépésre, így minden fogyasztó, aki a régi személygépkocsiját környezetbarátra cseréli, 1000 euró készpénz-hozzájárulást kap (Barta et al., 2010).

1.4 SVÉDORSZÁGBAN

Svédország kormánya is tőkeinjekciós intézkedésekkel igyekezett megfékezni a recessziót. A beavatkozások mértékének érzékeltetéséhez érdemes megjegyezni, hogy 2007-ben a központi költségvetés kiadása 1637 milliárd korona, ami a GDP 52,37%-a. Ezek a gazdaságélénkítő csomagok két fő célkitűzés köré összpontosultak. Ez első a hitelpiac fellendítése, a második a vállalatoknak nyújtott támogatások voltak.

A bankszektor megmentésére a kormány 2009 februárjában 50 milliárd koronát pumpált a pénzpiacra. Továbbá garanciát vállalt 500 e svéd korona erejéig az elhelyezett betétekért. A kormány bevezetett egy új törvényt, melynek célja a hitelintézetek rövid távú segítségnyújtása volt. Ennek keretében állami garanciát vállalt 1500 milliárd svéd korona erejéig (Lengyel, 2009).

Svédország autóiparát (Volvo, Saab) sem kerülte el a gazdasági krízis. Ezen iparág támogatására a kormány 28 milliárd korona erejéig folyósított mentőcsomagot. Ebből 20 milliárd korona a hitelgaranciát jelentette az Európai Beruházási Banktól való hitelfelvétel esetén. 5 milliárd korona erejéig gyorskölcsönök felvételét biztosította, a fennmaradó 3 milliárd korona pedig az autóipari K+F tevékenység finanszírozását tette lehetővé (Kovács, 2011; Lengyel, 2009).

A kormány a foglalkoztatás támogatására 2009-ben 32 milliárd koronát különített el. Továbbá a Svéd Közösségi Foglalkoztatási Szolgálat javára 1,1 milliárd koronát folyósított, ezzel is segítve a pályakezdő fiatalokat, illetve a munkanélkülivé vált alkalmazottakat. Ehhez kapcsolódóan „közmunaprogramokat” hirdettek, amihez kapcsolódó gyakorlati képzés támogatását 2,4 milliárd koronából finanszírozták. Ezen felül a Szolgálat még 300 millió koronás extra forrásban is részesült. A munkanélküliek segélyét megduplázták, amelyre 500 millió koronát szántak (Lengyel, 2009).

A munkaerő-piac másik oldalán lévő vállalatok számára 0,9 milliárd koronás forrást biztosított a kormány 2009-ben. Ráadásul, hogy tovább enyhítsék a nyomást a vállalatokon - ami a válság következtében jelent meg – lehetőséget biztosítottak számukra az adófizetési kötelezettségük halasztására, ami két hónaptól egy évig terjedő halasztást jelent (Lengyel, 2009).

Egyéb intézkedések között szerepelt még az infrastrukturális támogatások (1 milliárd korona), a helyi hatóságok és önkormányzatok szubvenciója, ami 7 milliárd és 5 milliárd koronát jelentett (Lengyel, 2009).

1.5 JAPÁNBAN

A válságkezelési intézkedések a bankszektor tőkeinjekcióját, illetve gazdaságélénkítő csomagok meglétét jelentette. A beavatkozások mértékének érzékeltetéséhez érdemes megjegyezni, hogy 2007-ben a központi költségvetés kiadása 183 555 milliárd yen volt, ami a GDP 35,78%-a.

A bankszektor megsegítéseként első lépésben a kormány a jegybanki alapkamatot lecsökkentette 0,5%-ról 0,3%-ra 2008 októberében. 2009-ben a Japán Bank a FED-del együtt 60 milliárd dolláros swap egyezményt kötött (Völgyi, 2009). Ezt követte a 2009. február 3-án bevezetett részvényvásárlási program, amelyben a Japán Bank 1000 milliárd yen összeghatárig megvásárolta a bankok részvényeit. További célkitűzésként jelent meg a vállalatok finanszírozásának javítása. Ennek következtében a Japán Bank 3000 milliárd yen értékig kereskedelmi értékpapírok, illetve 1000 milliárd yen összegig vállalati kötvények megvásárlását hirdette meg időszakos jelleggel 2009-ben (Völgyi, 2009).

A gazdaságélénkítő csomagok közül az elsőt 2008 augusztusában jelentette be a kormány, amelynek célja, hogy elősegítse a növekvő energia- és élelmiszer árak hatásainak kiegyenlítését. A csomag 11 700 milliárd yen, azaz 107,4 milliárd dollár összegű volt és három fő cél köré csoportosult (Völgyi, 2009). Ez a három pillér a következő:

1. A háztartások problémáinak csökkentése (351,8 milliárd yen): Ez a célkitűzés kiterjed a családok mindennapi életének segítésére, béremelésekre, adócsökkentésekre, fogyatékossgal élők munkához segítésére, az egészségügyi- és nyugdíjellátás biztosítására, illetve az oktatás támogatására.
2. Társadalmi intézkedések (917,7 milliárd yen) között szerepel többet között a környezet védelmének érdekében a széndioxid alacsony szinten tartása. Továbbá ösztönözni próbálja a fogyasztókban a körültekintő energiafelhasználást. Lépéseket tesz az épületek földrengés-biztos átalakítására katasztrófák esetén, valamint a mezőgazdasági iparág felélénkítésére fogalmaz meg intézkedéseket.
3. Gazdaságélénkítő intézkedések (538,5 milliárd yen) keretében támogatja a kis- és középvállalati szektort, illetve az önkormányzatokat is.

A Japán kormány 2008 októberében a második gazdaságélénkítő csomag bevezetése mellett döntött, ami 26 900 milliárd yent, azaz 276,3 milliárd dollárt jelentett. Tulajdonképpen az első csomag kiegészítéseként is lehet értelmezni. Megmaradt a három fő irányvonal, kibővülve a pénz és tőkepiacok stabilitásának elősegítésével, valamint az egyes régióinak fejlődési lehetőségeivel.

A harmadik élénkítő csomag 23 000 milliárd yen (250 milliárd dollár) értékű volt, amely 2008 decemberében lépett hatályba. Végül 2009 tavaszán újabb (56 800 milliárd yen) összegű csomag jött létre. Tartalmában ez sem különbözik az elődeitől. Középpontjában ugyanúgy a kkv szektor, a foglalkoztatás, az adócsökkentés, az idősek támogatása, és beruházási intézkedések állnak (Völgyi, 2009).

Összességében megállapíthatjuk, hogy minden vizsgált országban viszonylag jelentős kiigazító csomagok léptek életbe. A kormányzati kiadások átlagosan kb. 8-23%-kal nőttek a 2007. évi kiadásokhoz képest, amit pénzügyi lépések is követtek. A következő pontban megvizsgáljuk, hogy a kormányzati kommunikációkban megjelent és itt összegzett intézkedések mennyiben voltak megalapozottak és hatékonyak a neoklasszikus közgazdasági elmélet tükrében.

2 GAZDASÁGPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK A NEOKLASSZIKUS SZINTÉZIS MODELL TÜKRÉBEN

Az előző fejezetben láttuk az országok által meghozott konkrét gazdaságpolitikai intézkedéseket. Ezek deklarált célja három fő terület köré összpontosult: a likviditás biztosítása, a beruházások és foglalkoztatás ösztönzése.

2.1 GAZDASÁGPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK ÉRTELMEZÉSE

A neoklasszikus szintézis modell alapváltozatában a zárt piacgazdaságot három aggregált piaci egyensúlyi egyenlettel határozza meg (Barnson 1997, Mankiw, 2005):

- (1) árupiaci egyensúly (IS görbe): $Y=C(Y,t)+I(r)+G$

Ahol Y a GDP-t, a C a fogyasztást, t az adókulcsot, az I a beruházást, r a kamatlábat és G a kormányzati kiadásokat jelöli. A rendelkezésre álló jövedelem és a fogyasztás között pozitív kapcsolatot tételezünk fel, a kamatláb és a beruházások között pedig negatív kapcsolatot.

- (2) pénzpiaci egyensúly (LM görbe): $M/P=m^D(Y,r)$

Ahol m^D a reálpénzkeresleti függvény, ami a jövedelemtől pozitívan, a kamatlábtól negatívan függ, p az árszínvonal, az M a nominális pénzkínálat.

- (3) munkapiaci egyensúly $L^S(W/P^e)=L^D(W/P)$

Ahol az L^S a munka kínálat, ami munkások által elvárt reálbértől függ. A W/P^e a reálbért, a P^e a várt árszínvonalat, W a nominálbért jelöli. Az L^D a munka kereslete, ami a reálbértől függ.

Ezt a három egyensúlyi feltételt az aggregált termelési függvénnyel kiegészítve zárul a modell. Nem tökéletes árvárakozást feltételezve, adódik, hogy az aggregált kínálati függvény pozitív meredekségű, így a kereslet oldali (IS-LM) beavatkozások hatása nem csak árszínvonal változásban csapódik le, hanem hat a kibocsátásra is. A neoklasszikus modell az értékelméletek családjába tartozik, ennél fogva az ármeghatározás elmélete; természetes módon tehát az árak az endogén változók a modellben. A gazdaságpolitika vizsgálata szempontjából a legfontosabb exogén változók a pénzmennyiség (M), a kormányzati kiadások (G) és az adók mértéke (t). Az endogén és exogén változók megválasztása persze matematikai szempontból önkényes, alapvetően a modell logikája határozza meg. A legfontosabb változó, ahol az elmélet szerkezete nem ad egyértelmű választást az a pénzmennyiség és a kamatláb: a központi bankok a mai modern gazdaságokban az

(alap)kamatot határozzák meg, a pénzmennyiségre csak közvetett módon a magánkereskedelmi bankok tevékenységének befolyásolásán keresztül hatnak (Benes-Kumhof, 2012).

Nyílt gazdaságban a három piaci egyensúlyi feltétel egyrészt kiegészül egy negyedikkel, a fizetési mérleg egyenletével, illetve az árupiaci egyensúlyi feltétel is módosul a nettó export figyelembevételével: $Y=C(Y,t)+I(r)+G+NX$. A függő változók: az árszínvonal (P), a világpiaci ár (P^f), külföldi kereslet (D^f), az árfolyam (e).

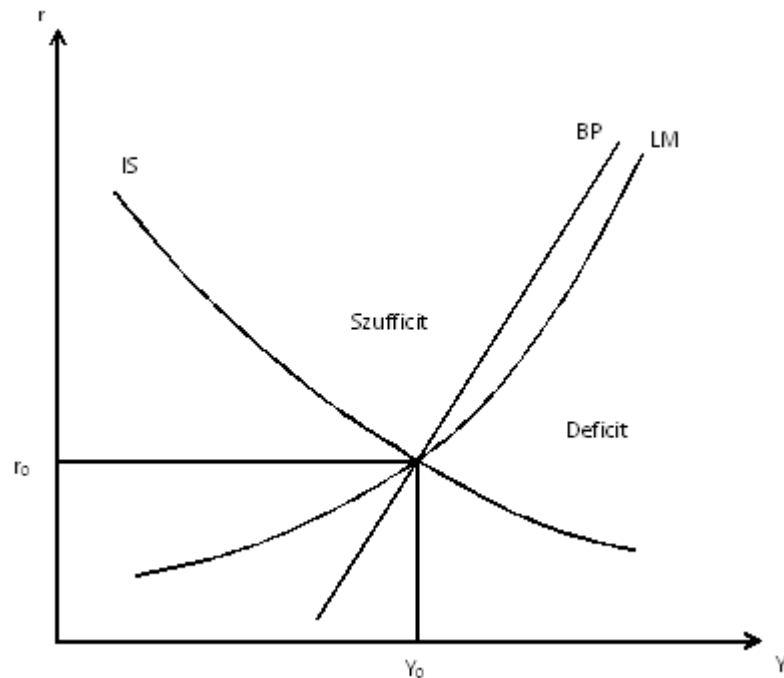
(4) fizetési mérleg $B=(X-M)-F$

Ahol az $X-M$ a nettó exportot jelenti, ami a külkereskedelmi mérleget jelöli. Az F a nettó tőkekiáramlások összege, ami tőkemérleg eleme. A fizetési mérleg többletét (B) úgy kapjuk meg, hogy a nettó exportból kivonjuk a nettó tőkekiáramlások összegét: $B=(X-M)-F$. A fizetési mérleg egyensúlyi egyenesét a BP vonal jelzi, és ennek mentén fennáll a $B=0$ feltétel. Vagyis a BP egyensúlyi egyenese mentén bármely r_0, y_0 pontban fennáll $B=0$ feltétel tehát a nettó export egyenlő a nettó tőkekiáramlással. A BP vonal alatti területet a fizetési mérleg deficitjének, a BP vonal feletti területet a fizetési mérleg szufficitjének nevezzük.

A külkereskedelmi mérleg esetén az export és az import is belép az árupiaci egyensúlyi egyenletbe. Az export a kormányzati vásárlásokhoz, az import pedig a megtakarításokhoz hasonló módon reagál. Adott egy külföldi aggregált kereslet és árszínvonal, hazai árszínvonal, illetve az árfolyam. A hazai árszínvonal megemelkedése vagy az árfolyam erősödése megnöveli a hazai termékek külföldi árát csökkentve ez által az export értékét. Az import mértéke a hazai jövedelmi szinttől, valamint az árfolyamtól függ. Árfolyam erősödés esetén csökken a külföldi termék hazai ára egy adott külföldi árszínvonal mellett. Így élénkítve az importot. Tehát az IS görbe balra mozdul el. Ennek következtében romlik a fizetési mérleg egyenlege.

A nemzetközi tőkeáramlás a nemzetközi befektetések és a portfólió értékesítések eredménye. Az eszközportfólió meghatározott hányadú hazai és külföldi eszközökből áll, amely a hazai és a külföldi kamatlábak mértékétől függ. Egy adott eszközportfólió esetén a kamatláb változása megváltoztatja a portfólió eszközhányadát, ami módosítja a tőkeáramlást. Amennyiben a hazai polgárok a saját jólétüket, vagyonukat kívánják növelni, akkor a portfóliójukban nagyobb részarányt testesítenek meg a külföldi eszközök, abban az esetben, ha a külföldi kamatláb relatíve magasabb a hazainál. Továbbá a külföldiek, hogy növeljék vagyonukat befektetéseikben kisebb arányt testesítenek meg a hazai eszközök, ha a külföldi kamatláb relatíve magasabb a hazainál. Vagyis a hazai kamatláb növekedése (csökkenése) visszafogja (fokozza) a tőkekiáramlás mértékét.

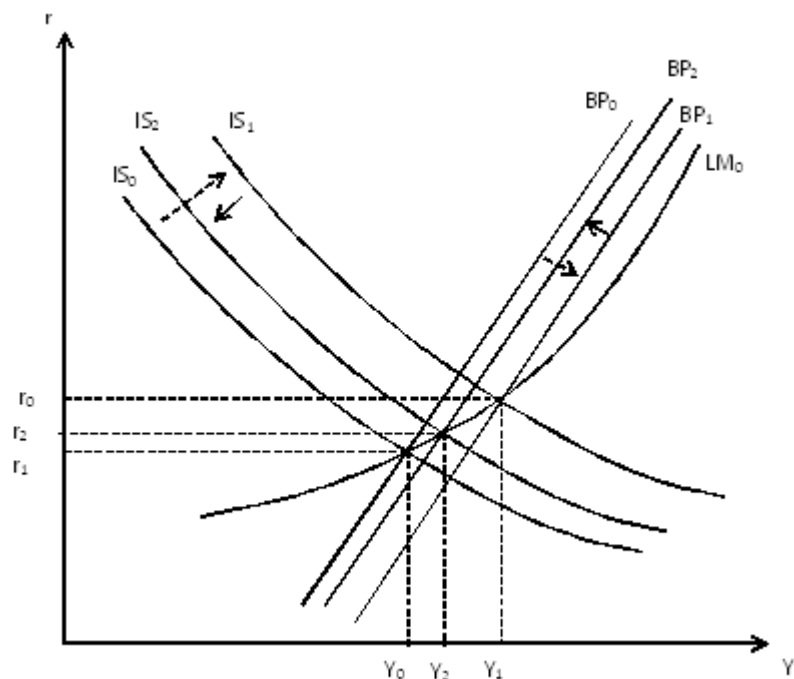
Az áttekinthetőség kedvéért tehát a kínálati oldalt elhagyva a neoklasszikus szintézis modell statikus változata az 1. ábra alapján követhető könnyen nyomon:

1. ábra: IS-LM-BP görbe a neoklasszikus modellben

Forrás: saját szerkesztés

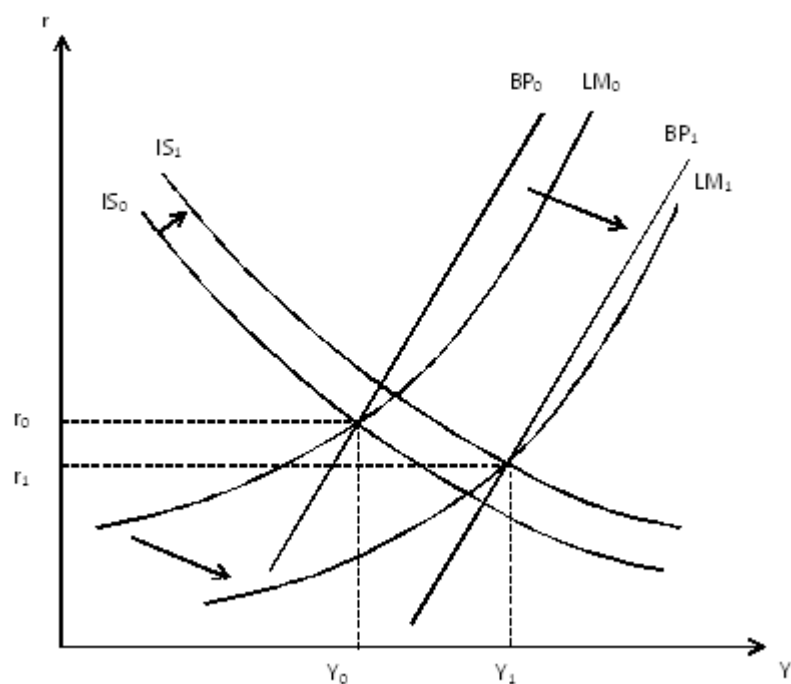
Ebben a modellben egy expanzív fiskális politika (kormányzati kiadások nőnek vagy az adók csökkennek) az IS görbe jobbra tolódását eredményezi. Zárt gazdaságban ez magasabb kibocsátást és kamatlábat eredményez a magánberuházások egy részét kiszorítva. Nyílt gazdaságban a magasabb hazai kamatláb hatására tőke áramlik be az országba, ezáltal lebegő árfolyamok mellett azonban az árfolyam erősödik. Ez növeli az export külföldi árát és csökkenti az import hazai árát. Ennek következtében az export megdrágul, és olcsóbbá válik az importált áru. A felértékelődés miatt csökken a nettó export, illetve a fizetési mérleg többlete is. A BP vonal felfelé mozdul. A felértékelődés visszafogja a nettó exportot (Barnson, 1997; Mankiw, 2005), így az IS görbe balra mozdul. Az expanzív fiskális politika nyílt gazdaságban tehát eredő hatásában gyengébb, mint zárt gazdaságban. Ezt a 2. ábra szemlélteti:

2. ábra: A fiskális politika és az árfolyam kapcsolata

Forrás: Saját szerkesztés

Egy expanzív monetáris politika (M nő) hatására az LM görbe tolódik jobbra. Zárt gazdaságban ez magasabb kibocsátást és alacsonyabb kamatlábat eredményez, ami ösztönzőleg hat a magánberuházásokra. Nyílt gazdaságban lebegő árfolyamok mellett a pénzkínálat növelésével árfolyam gyengülés következik be, ami a fent leírt folyamat erősödés folyamatával ellentétes módon hat a gazdaságra, amelyet a 3. ábra szemlélet (Barnson, 1997; Mankiw, 2005).

3. ábra: A monetáris politika és az árfolyam kapcsolata

Forrás: Saját szerkesztés

Az előző pontban ismertetett gazdaságpolitikai intézkedések a különböző országokban tehát az alábbi módon értelmezhetők:

1. táblázat: A gazdaságpolitikai intézkedések értelmezése

Intézkedés megnevezése	USA	Németország	Franciaország	Svédország	Japán
<i>Pénzkiálat növelése</i>	Expanzív MP ¹	Expanzív MP	Expanzív MP	Expanzív MP	Expanzív MP
<i>Kamatláb csökkentése</i>	Expanzív MP	Expanzív MP	Expanzív MP	Expanzív MP	Expanzív MP
<i>Kormányzati kiadások megnövelése</i>	Expanzív FP ²	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP
<i>Beruházás ösztönző programok</i>	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP
<i>Foglalkoztatás ösztönző programok</i>	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP
<i>Autóipar támogató int.</i>	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP
<i>Adók csökkentése</i>	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP	Expanzív FP
<i>Adók növelése</i>	-	-	Restriktív FP	-	-

Forrás: Saját szerkesztés

¹ MP=Monetáris politika

² FP=Fiskális politika

2.2 GAZDASÁGPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK HATÁSMECHANIZMUSA

Az előző pontban láttuk, hogy az egyes intézkedések a standard makroökonómia nyelvén fiskális és monetáris expanziót jelentettek. Ezek az intézkedések azonban nem egyenként, hanem egy gazdaságpolitikai csomag, „gazdaságpolitikai *mix*” keretében lettek bevezetve. Az expanzió hatása a jövedelemre (GDP-re) egyértelmű: az nő. A kamatlábra gyakorolt hatás azonban az elmélet szerint függ attól, hogy a monetáris vagy a fiskális elem-e az erősebb: amennyiben az LM görbe eltolódása nagyobb, mint az IS görbéjé, akkor kamatláb csökkenés következik be. Tehát a monetáris politikai intézkedések erőteljesebbek voltak a fiskális politikai intézkedéseknél.

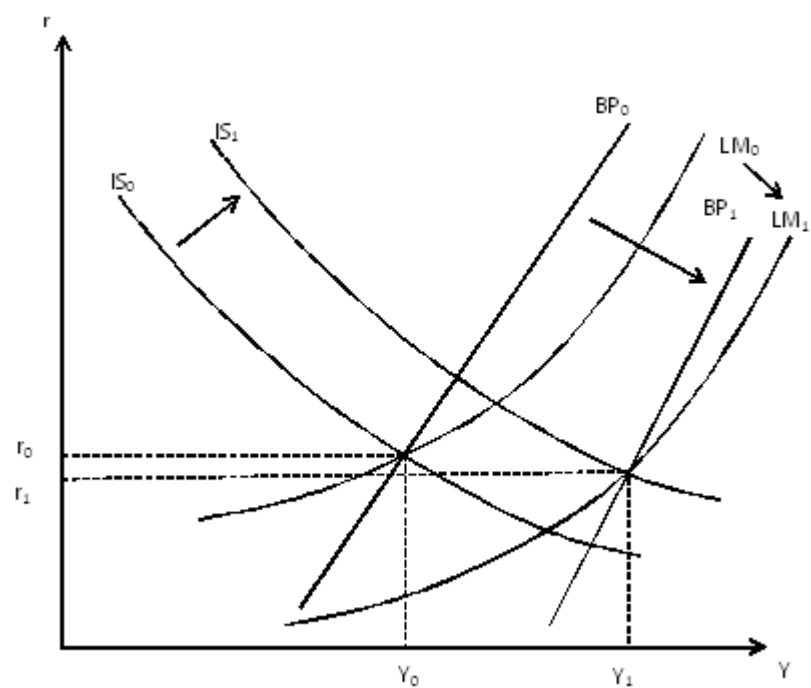
Zárt gazdaságban az államok az expanzív fiskális politikai eszközök alkalmazásával megnövelte a kormányzati kiadások szintjét, hogy finanszírozzák, és ezzel együtt élénkíték a köz- és magán-beruházási tevékenységeket, az infrastrukturális fejlesztéseket, az innovációs ténykedéseket. Így hozzájárultak a vállalatok termelőkapacitásának, illetve a foglalkoztatottsági szint növekedéséhez egyaránt. Az IS görbe jobbra mozdul. Az adó és járulék csökkentési intézkedések meghozatalánál is ez a folyamat játszódik le.³ Ennek a lépésnek a célja a háztartások és vállalkozások likviditásának biztosítása volt.

Nyitott gazdaságban a megtett monetáris politikai intézkedések miatt árfolyamgyengülés következett be. A 4. ábrán látható, hogy az árfolyam gyengülése felélénkítette az exportot, tehát a nettó export nőtt. Az IS görbe jobbra mozdult. A fizetési mérlegben javulás következett be.

Ezt egészítette ki az expanzív monetáris politika, ami az LM görbét tolja jobbra és további árfolyamgyengülés irányába hat.

Érdemes megjegyezni, hogy a fenti mechanizmusok minden más változatlansága mellett értendők. Minthogy az országok a válságra hasonló válaszokat adtak, ezért az árfolyam leértékelődések nem feltétlen jelentenek leértékelődést, lévén a valuták egymáshoz képest árfolyamáról beszélünk.

³ Franciaország kivételt képez, ott ugyanis adó-, és járuléknövelési intézkedéseket hajtottak végre. A következő fejezetben kerül részletezésre.

4. ábra: A gazdaságpolitikai intézkedések hatásmechanizmusa

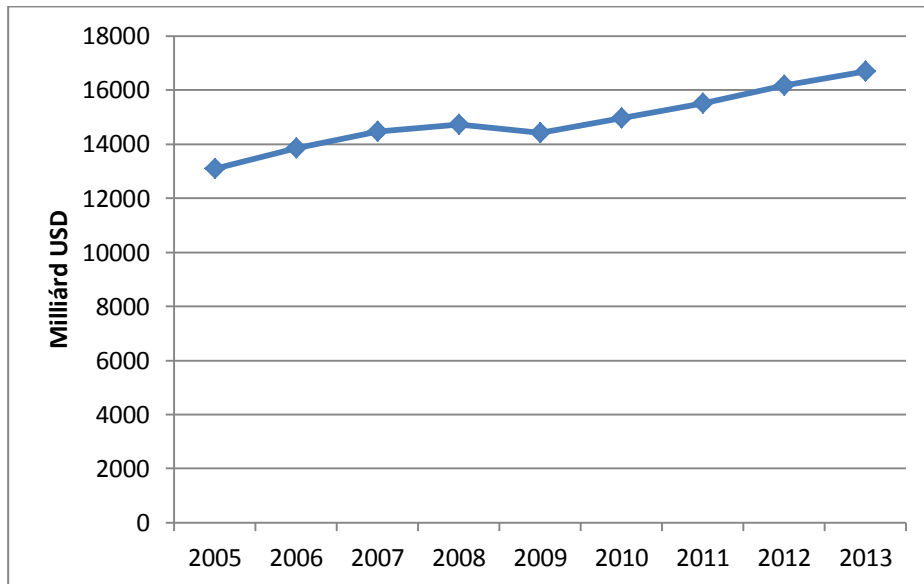
Forrás: Saját szerkesztés

3 A VALÓSÁG ÉS A MODELL JÓSLATAINAK ÖSSZEVETÉSE

Az előző pontban láttuk, hogy a neoklasszikus elmélet tükrében a gazdaságpolitikai válaszok hatása a GDP-re (és a foglalkoztatásra) egyértelműen pozitív. A költségvetési deficit az árfolyamok és a külkereskedelmi mérleg egyenlegére vonatkozóan az ellentétes hatások eredője nem egyértelmű. Ezért megvizsgáljuk konkrét számadatokkal országonként a meghozott intézkedéseket. Természetesen az elmélet statikus változata egyensúlyi pontok közötti átmeneteket vizsgál, tehát teljes egyensúlyban a költségvetési és fizetési mérleg egyensúlytalanságok felszívódnak. A valóságban triviálisan ez nem következik be. Ilyen módon a statikus modell jóslatait csak, mint változási irányokat tekintjük.

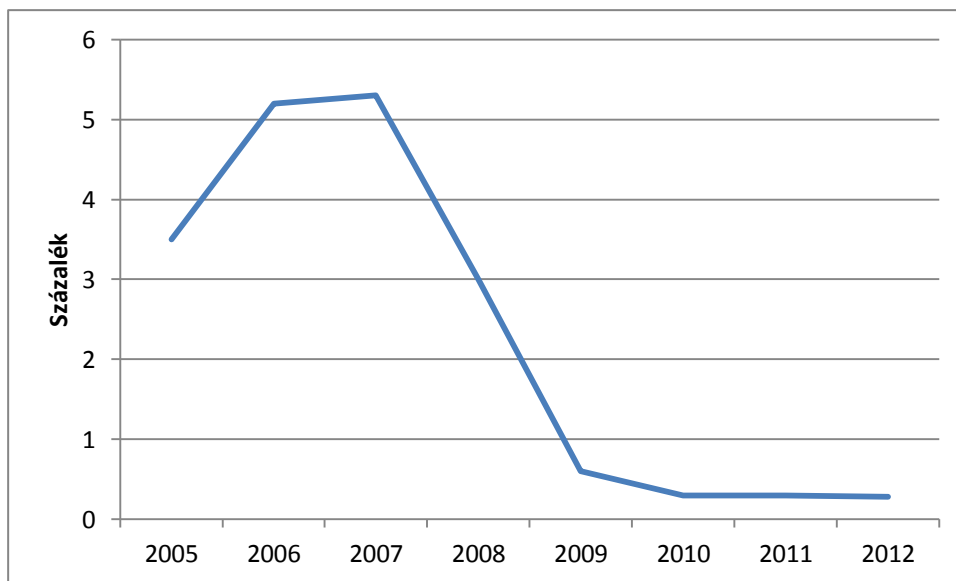
3.1 AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az 5. és a 6. ábra mutatja a GDP és a kamatláb mértékét. A pénzmennyiség emelkedésének hatására, illetve a kamatláb csökkenése hozzájárult a GDP megnövekedéséhez, habár drasztikus fellendülés nem következett be. Továbbá valutagyengülés ment végbe. Ez a folyamat teljes mértékben megfelel az előző pontban leírt expanzív monetáris politikai lépéseknek.

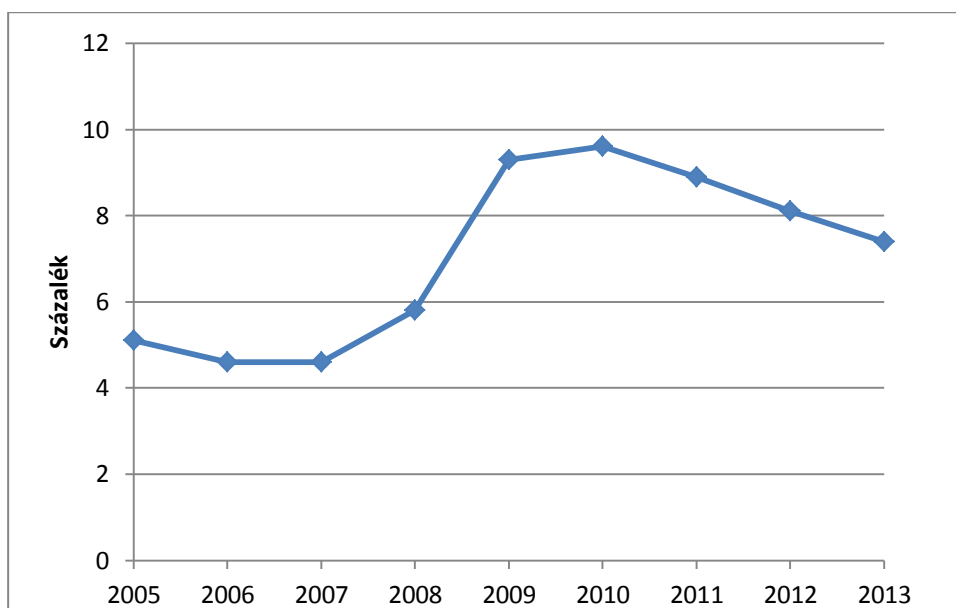
5. ábra: A kibocsátás alakulása az USA-ban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

6. ábra: A kamatláb alakulása az USA-ban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

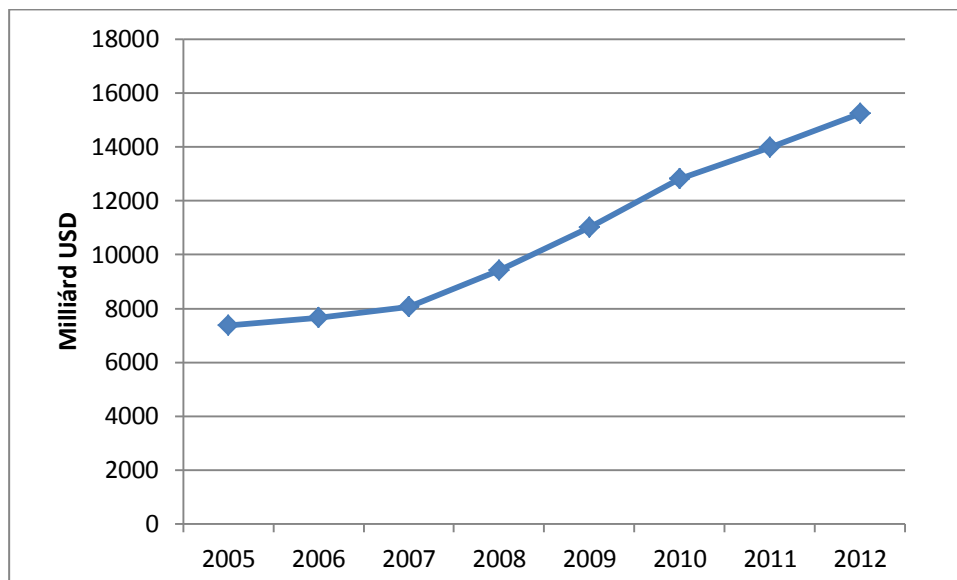
7. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása az USA-ban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

USA a beruházások indításával próbálta ösztönözni a foglalkoztatást, így csökkentve a munkanélküliséget, amely a 7. ábrán látható. Ha csak a munkanélküliséget figyeljük sikeresnek könyvelhetők el a beruházás ösztönzési programok, hiszen csökkenés tapasztalható a munkanélküliség rátájában.

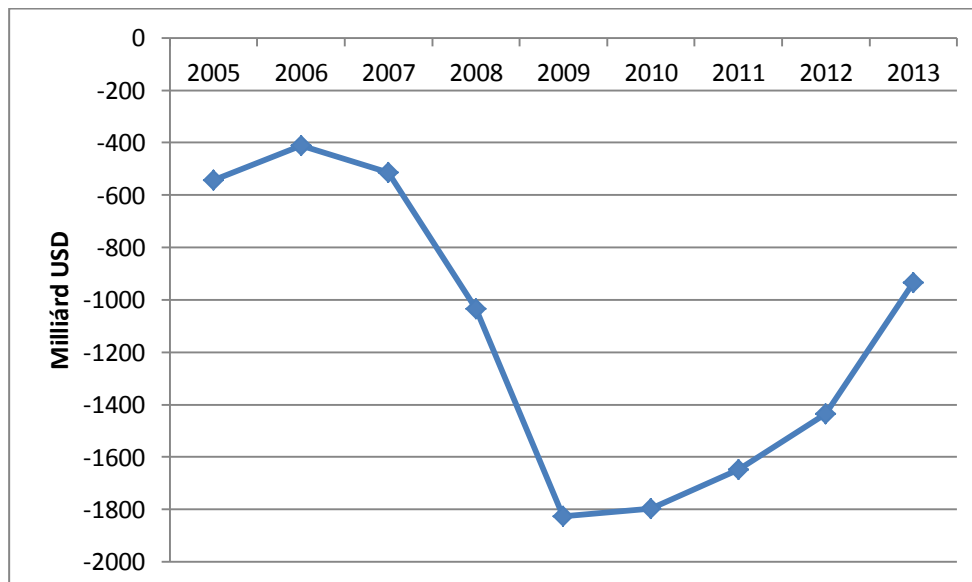
A kormányzati kiadások megemelkedése befolyásolta az államadósság mértékét is, amelyet a 8. ábra szemléltet. Az USA a válság kezdete előtt is költségvetési hiánnyal küszködött a 9. ábra alapján, ami 2007-től jobban elmérgesedett. Az adócsökkentési poli-

tika ezt a szakadékot még jobban elmélyítette. Habár a 2009 évtől azért enyhülés tapasztalható a hiány mértékében. A $D=G-T(Y)$ képlet értelmében a deficit a kormányzati kiadások és adók különbözetéből adódik. Az adók csökkentésével, csökkent a bevételek állománya, míg a költségvetés kiadások oldala megnövekedett. Így a deficit mértéke megnőtt. 2011-re már a 2008-2009-es intézkedés legtöbbjének futamideje már kifutott, így csökkentek a kormányzati kiadások mértéke is.

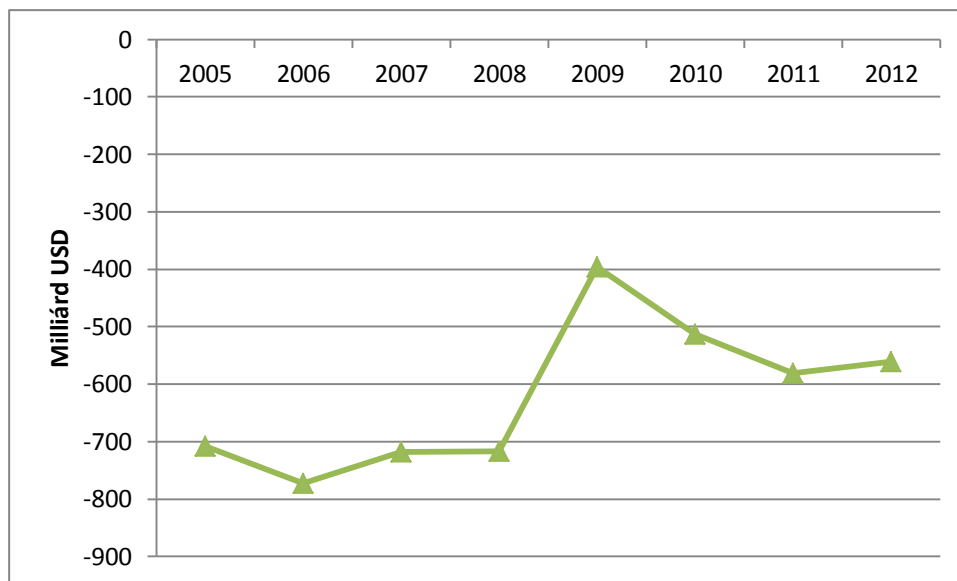
8. ábra: Az államadósság alakulása az USA-ban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

9. ábra: A költségvetési hiány alakulása az USA-ban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

10. ábra: A fizetési mérleg alakulása az USA-ban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

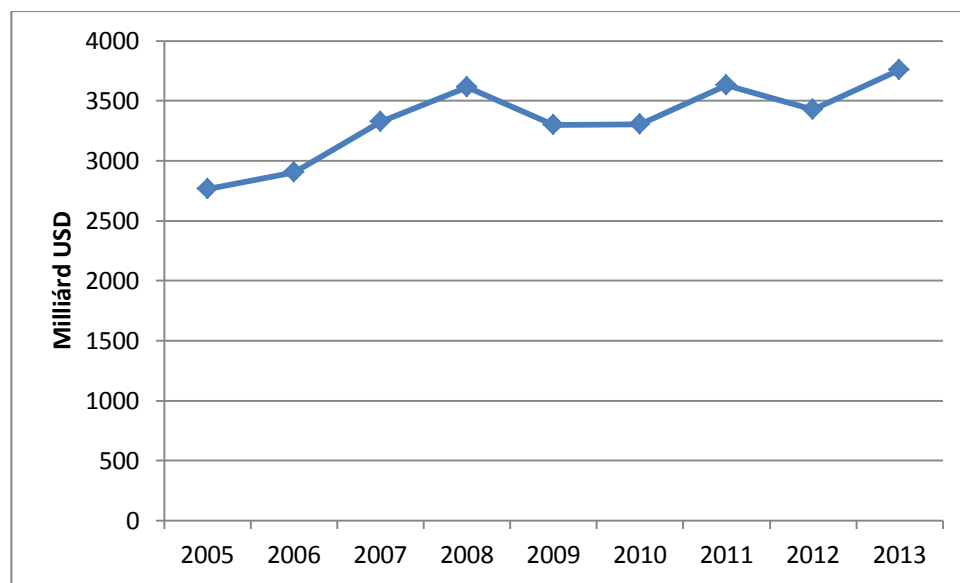
A 10. ábrán látható a fizetési mérlege az országnak. Az USA a világ egyik legnagyobb exportáló-importáló országa. 2008-ig árfolyam erősödés volt a jellemző. A válság kirobbanásával az árfolyam gyengülni, ezzel együtt a fizetési mérleg deficitje csökkenni kezdett. A 10. ábrán is jól látható, hogy 2009-től újra árfolyam erősödés volt tapasztalható és így a fizetési mérleg deficitje is romlott. A hazai valuta gyengülése a jegyzett devizával szemben drágábbá tette az importot és kedvezően hatott az exportra. Az adatok alapján 2009-ig javulás következett be a külkereskedelmi mérlegben is. Ez a folyamat a neoklaszikus elméletben leírtaknak megfelelően zajlik le.

Összefoglalva a leírtakat a krízis bekövetkeztével az USA államadóssága lett a legnagyobb világszerte. Az állam a kifolyósított mentőcsomagok összege gyakran nem volt elegendő a bajba jutott intézmények megsegítésére, így a költségvetésből támogatta pótlólagos tőke címen a hiányzó összeget. Ráadásul az adók csökkentésével megcsappant a bevétel oldala is. Így már az amúgy is deficités költségvetés, még jobban eladósodott. A megtett intézkedések rövidtávon valamilyen szinten sikert hoztak. A GDP növekedő tendenciát vett fel, a munkanélküliségi ráta csökkent. De hosszú távon a meghozott intézkedések nem oldják meg az államadósság problémáját.

3.2 NÉMETORSZÁG

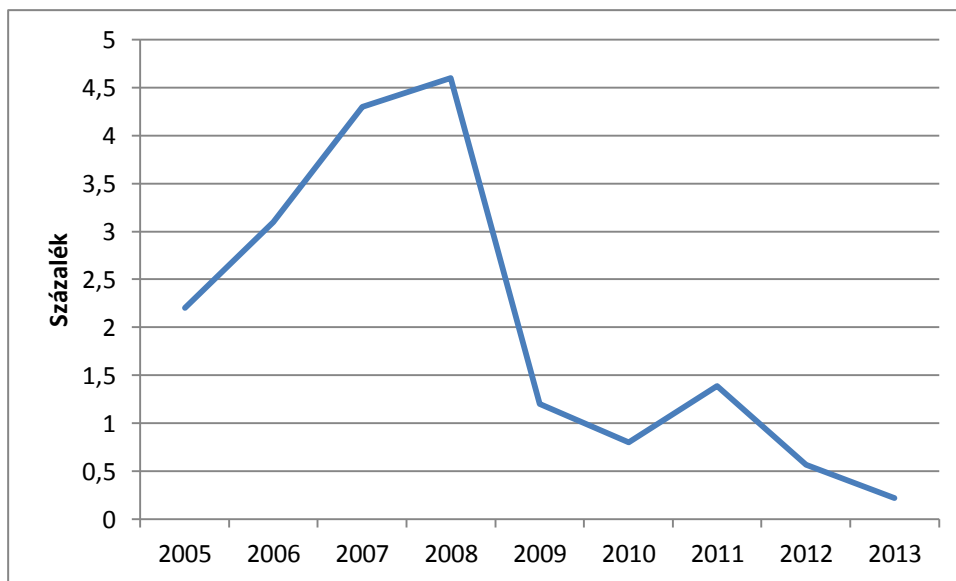
Először is a 11. ábrán nézzük meg, hogyan alakul az összegyűjtött adatok alapján a GDP mértéke a meghozott intézkedések hatására.

A pénzmennyiség is hasonló növekedési pályát vett fel, mint a GDP. Drasztikus mértékű növekedés nem történt benne. Az intézkedések hatásmechanizmusánál is láttuk, hogy a pénzmennyiség emelkedése csökkenti a kamatlábat, mely drasztikus csökkenésen ment keresztül 2008-tól. A 12. ábrán látható, hogy a központi bank még mindig 0,5% körül tartja a kamatszintet. Ezen hatások teljesen megfelelnek az előző fejezetben lejátszódó folyamatoknak.

11. ábra: A kibocsátás alakulása Németországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

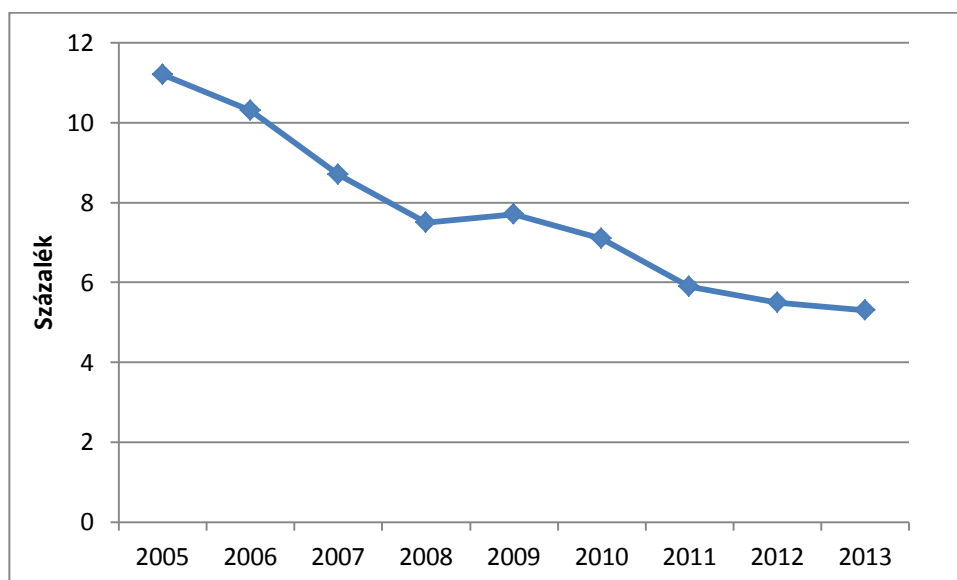

12. ábra: A kamatláb alakulása Németországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

Vizsgáljuk meg szám adatokkal is a beruházási, a kormányzati és adócsökkentési intézkedéseket. Ha a G nő, akkor az I is megnövekszik, illetve az adók csökkenése szintén I emelkedését váltja ki. A standard elmélet szerint, ha a kormány megnöveli a kiadásait, generálva ezzel a beruházás növekedését, ami nagyobb kibocsátást eredményez.

A modellünk másik része a foglalkoztatás-munkanélküliség kérdéskörrel foglalkozik. A kormány a foglalkoztatás ösztönzési politikájával elérte a munkanélküliség csökkenését Németországban.

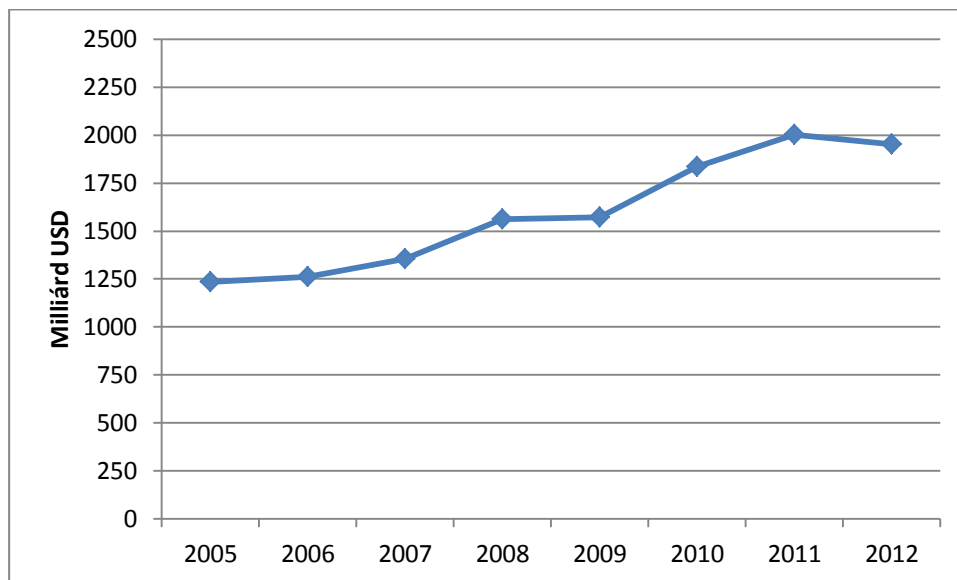

13. ábra: A munkanélküliségi ráta és az inflációs alakulása Németországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

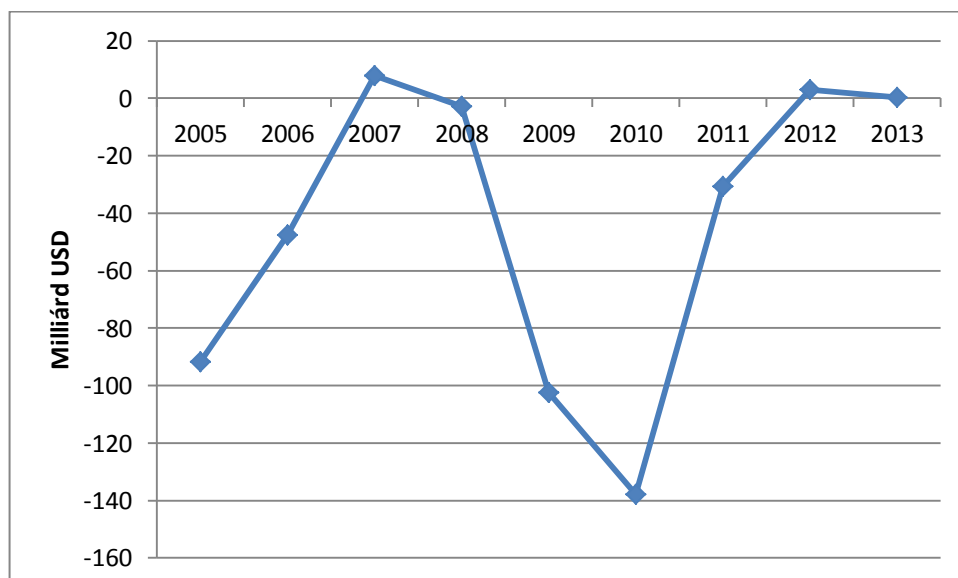
A 13. ábrán jól látható, hogy a munkanélküliségi ráta mértéke. Ha csak a munkanélküliséget vizsgáljuk, akkor a meghozott intézkedések hozzájárultak a foglalkoztatás növekedéséhez, így ezek a lépések sikeresnek mondhatóak.

Ahhoz, hogy teljes képet kapjunk Németország válságkezelési politikájának sikerességéről, szükséges tanulmányoznunk a költségvetési hiány, az államadósság és a fizetési mérleg adatait, amelyet a 14. a 15. és a 16. ábra mutat.

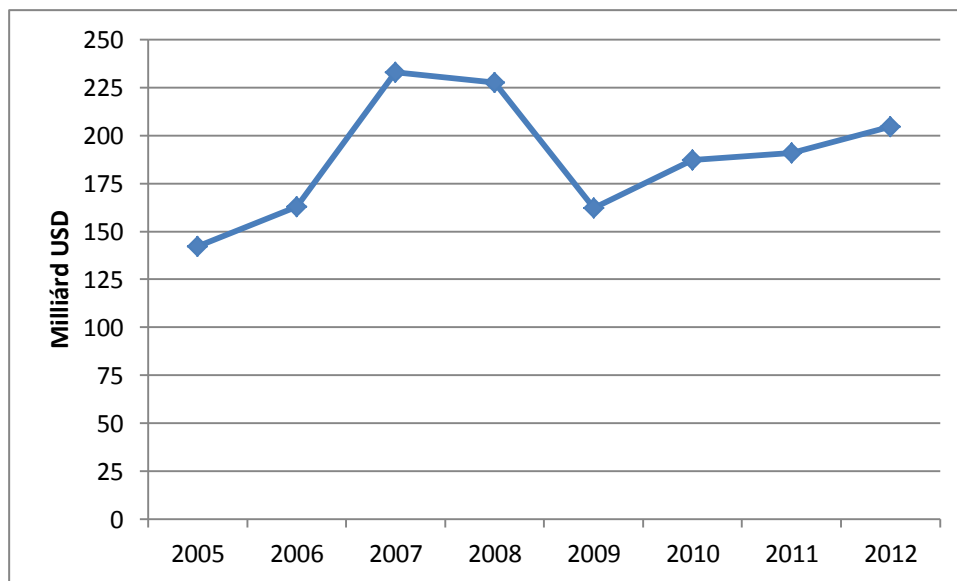
14. ábra: Az államadósság mértéke Németországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

15. ábra: A költségvetési hiány mértéke Németországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

16. ábra: A fizetési mérleg alakulása Németországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

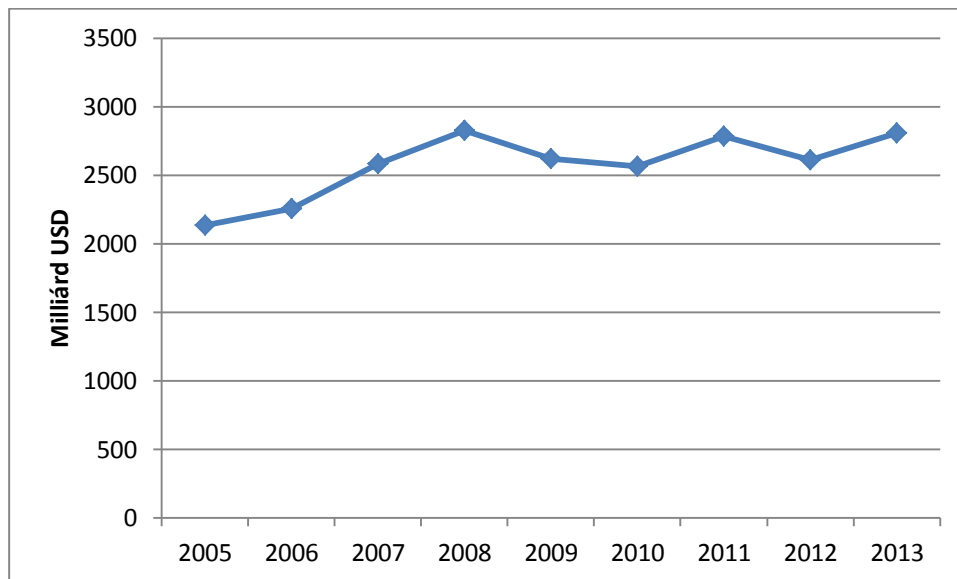
A 14. ábrán látható, hogy az államadósság a válság után növekedési pályára áll rá. De jelentős mértékű államadósság növekedés azért nem következett be. A 15. ábra a költségvetési hiány szemlélteti. Látható, hogy 2008-ban a 2 milliárd dolláros hiány 2010-re kb. 138 milliárd dollárra ugrott. A $D=G-T(Y)$ összefüggést felhasználva itt is látható, hogy a válság után a költségvetés kiadási oldala megugrott, míg az adócsökkentési intézkedésekkel a bevételek visszaestek. 2011-től már a kormány visszafogta költekezését, csökkentve ezzel a hiány mértékét. 2013-ra már minimális szufficitről beszélhetünk.

A 16. ábra a fizetési mérleg alakulását mutatja. Németország a világkereskedelemben betöltött pozícióját tekintve a második legnagyobb exportőr Kína után. A válság idején kisebb visszaesés volt tapasztalható, de alapjába véve erős exportőr országnak minősül. Az árfolyam gyengülése hozzájárult a fizetési mérleg többletéhez, felélénkítve ezzel az ország exportját.

Tehát Németország esetében a meghozott intézkedések sikeresnek mondhatóak, hiszen sikerült a kibocsátást, illetve a munkanélküliségit rátát csökkenteni. 2013-ban a költségvetésében is többletet könyvelhetett el. Ugyanúgy megtartotta exportőri pozícióját a válság után is, mint a válság előtt. Ráadásul a fizetési mérlege is kedvezően alakult az árfolyamgyengülés miatt.

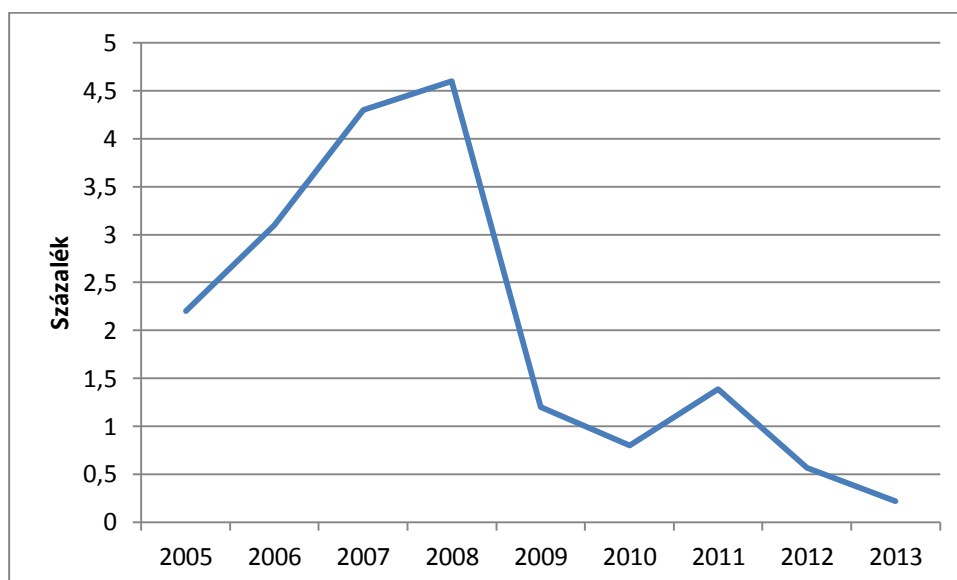
3.3 FRANCIAORSZÁG

A 17. ábra megmutatja a GDP alakulását. Franciaország is hatalmas pénzkínálatot teremtett a gazdaságban. Ez éreztette hatását a kamatlábak alakulásában az adatok alapján, amely a 18. ábrán látható. Az ország kibocsátása enyhe növekedése pályát vett fel. Az ország szintén alacsony szinten tartja a kamatlábat, ami 2013-ban 0,22% volt. Igazából eltérés nem tapasztalható a kimutatott adatok és az előző fejezetben bemutatott expansionista monetáris politika elmélete között.

17. ábra: A kibocsátás alakulása Franciaországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

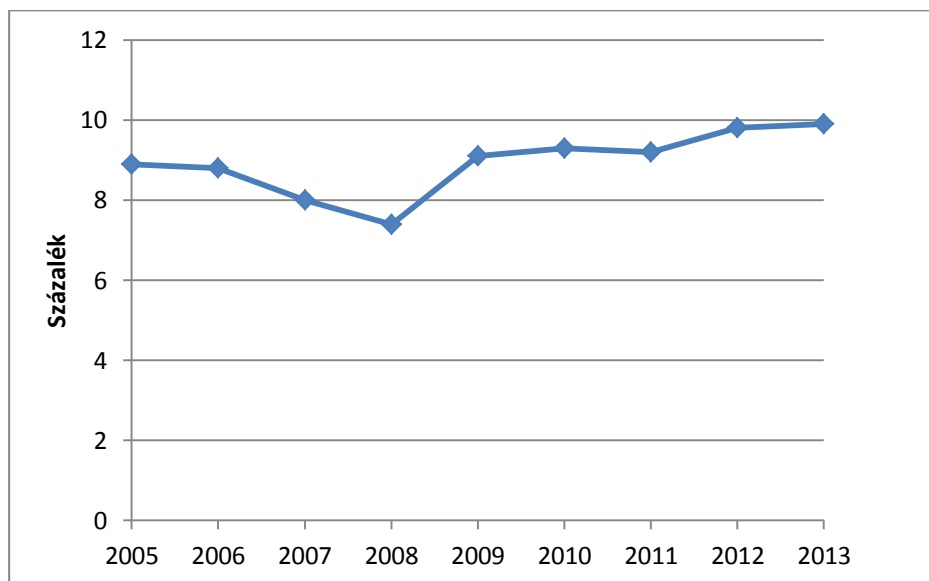

18. ábra: A kamatlábak alakulása Franciaországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

A francia kormány is köz- és vállalkozás támogatási beruházások indításában látta az egyik kiutat a recesszióból. Franciaország is igyekezett a beruházások segítségével a foglalkoztatást ösztönözni. Rugalmas munkaerőpiacot alakított ki több munkaórával, magasabb bérekkel. Ezek a lépések azonban nem vezettek eredményre, ugyanis a munkanélküliség még tovább nőtt. Ezt a 19. ábra szemlélteti. A munkanélküliség 2013-ban a 9,9%-ot is elérte.

A kibocsátás növekedése és a foglalkoztatás csökkenése ellentmond az alapmodellnek, de annak kiterjesztésével már kompatibilis. A hatékony bérek elmélete szerint a magasabb bér növeli a munka termelékenységét. A bérszint és a termelékenység közötti kapcsolat adhat magyarázatot arra, hogy a vállalatok miért nem hajlandók csökkenteni a béreket annak ellenére, hogy a munkaerőpiac túlkínálatos. Ha az elméletek helyesek, akkor ebben az esetben csökkennének a vállalat bérköltségei, ami kisebb hatékonyságot és csökkenő nyereséget hozna maga után. Tehát a cég hatékony működésének érdekében az egyensúlyinál magasabb bér kifizetését vállalja. (Mankiw, 2005). Így kompatibilissé válik ez az összefüggés is a neoklasszikus elmélet jóslatával, csak nem az alapmodellével.

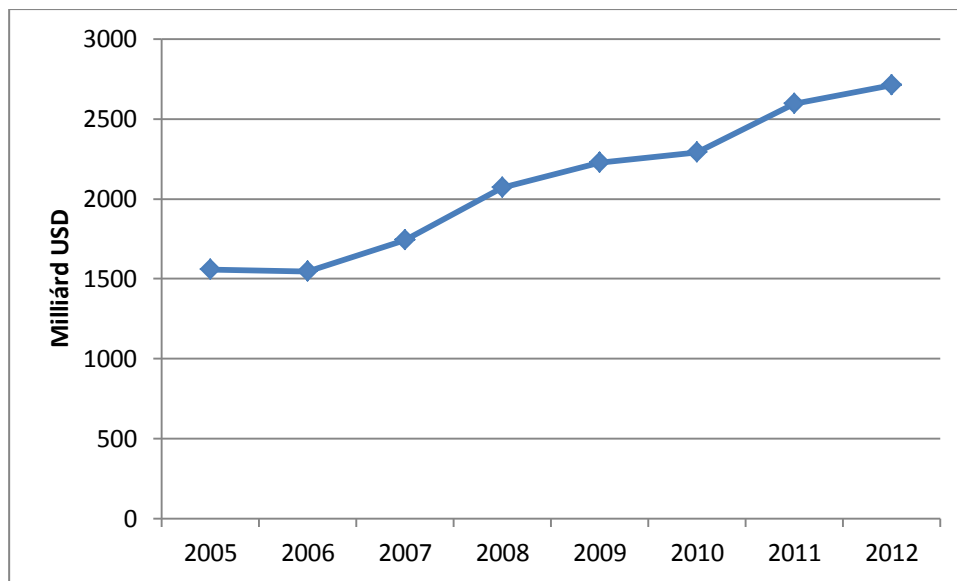
19. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása Franciaországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

A kormány dollár milliárdokat folyósított a gazdaság élénkítésére. Azonban ezzel csak azt érték el, hogy a kormányzati kiadások miatt megnőtt az államadósság mértéke.

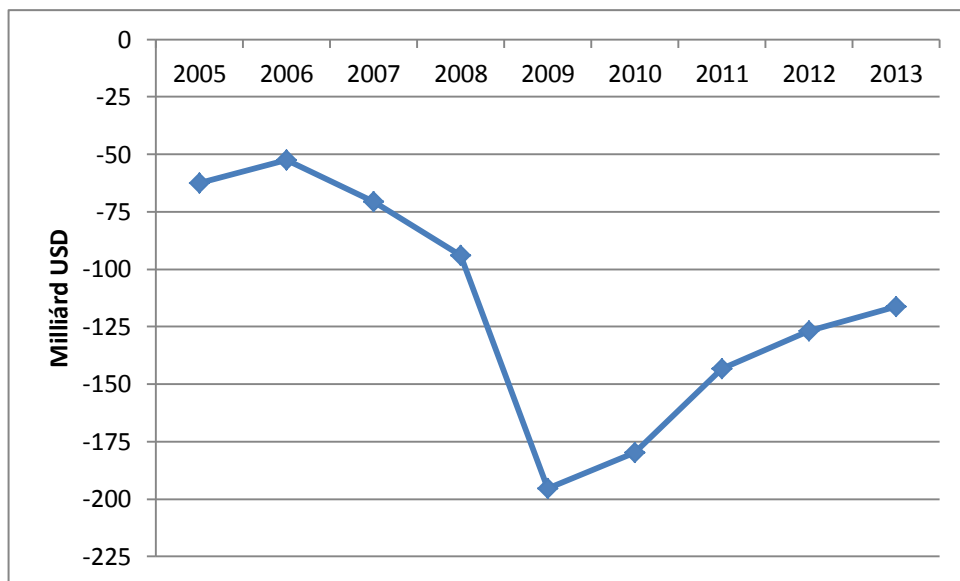
Franciaország adópolitikáját tekintve növelte az adók mértékét, habár volt köztük, ami csak átmenti jelleget jelentett. Eltörölte a vállalatok számára eddig nyújtott adókedvezményeket, megnövelte például a profitadójuk mértékét (Trócsányi, 2012). Az adópolitikai intézkedések célja a költségvetési hiány, az államadósság helyreállítása volt. A 21.

ábra alapján javulás mutatkozott a költségvetési hiányt illetően, azonban a meghozott intézkedések visszafogták az ország gazdasági növekedését is. Ráadásul társadalmi feszültségeket is generált (Trócsányi, 2012). A francia kormány növelte ugyan a kiadásait a gazdaság élénkítése miatt, de ezzel párhuzamosan adókat is növelt. A $D=G-T(Y)$ képlet alapján a deficit növekedését nézve a kormányzati kiadások növekedése erőteljesebb volt az adók növekedésénél 2009-ig, így az IS görbe jobbra mozdult. Azonban 2009 után már csökkenés áll fent deficit mértékében. Az adók mértéke dominánsabb szerephez jutott a kormányzati kiadásoknál. A megszorító intézkedések révén sikerült visszaszorítani a deficit mértékét.

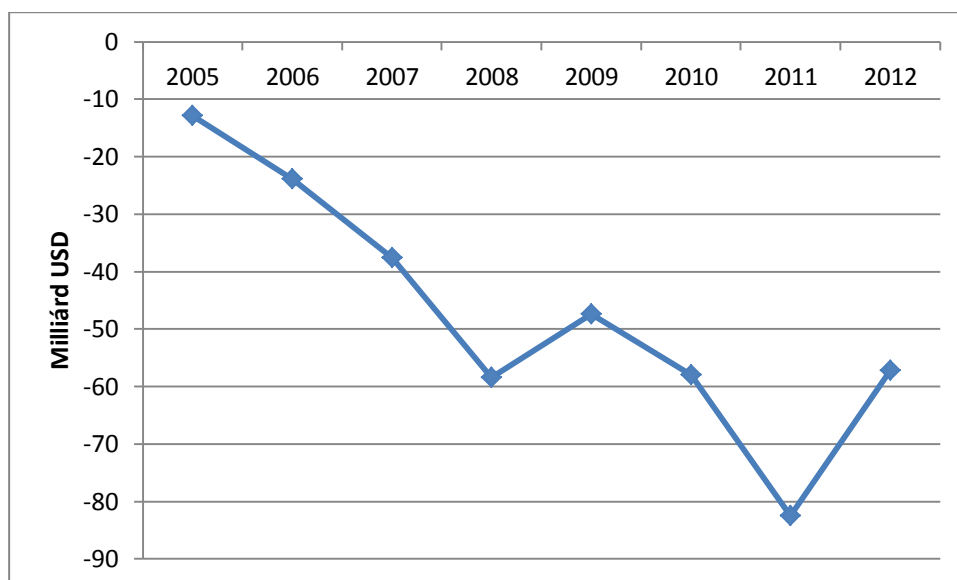
20. ábra: Az államadósság alakulása Franciaországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

21. ábra: A költségvetési hiány alakulása Franciaországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

22. ábra: A fizetési mérleg alakulása Franciaországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

Franciaország jellemzően importőr országnak minősül fizetési mérlege alapján. Inkább agrártermékek exportálásával foglalkozik, nem pedig autók, elektronikai eszközök kivitelével, mint Németország vagy Japán.

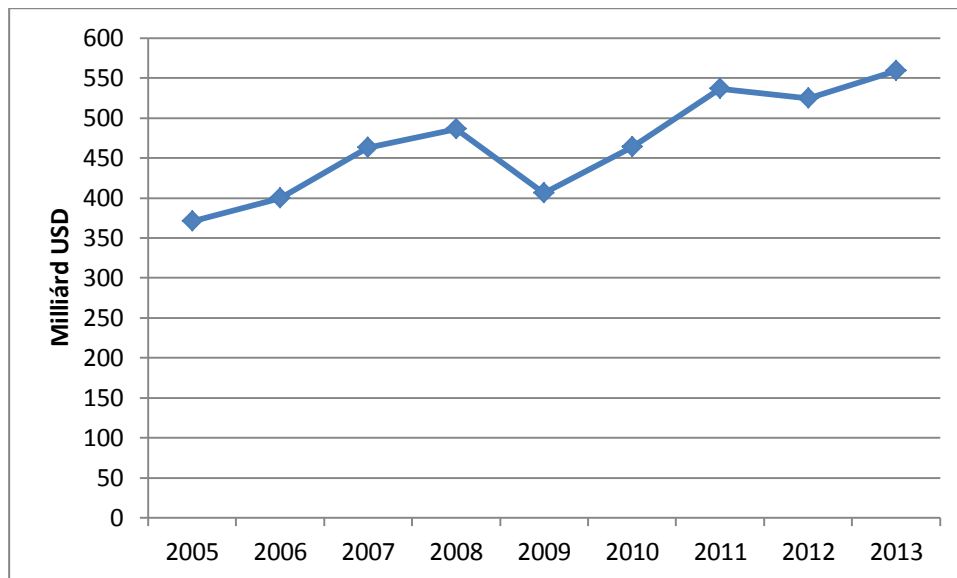
2008 és 2010 között az árfolyam erősödése volt a meghatározó, ami hozzájárult a fizetési mérleg deficitjének romlásához a 22. ábra alapján. 2011-től az árfolyamban gyengülés tapasztalható, aminek következtében csökkent a fizetési mérleg deficitje, illetve kisebb mértékben visszafogta az importot is. Ez a megállapítás megfelel az alapmodellnek

elméletben. Problémát jelenthet az ország helyzetében (az importőr helyzetéből adódóan), hogy a kitettség tovább növelheti az eladósodottság mértékét más országok felé.

Elmondható, hogy a gazdaságpolitikai válaszok a válságra enyhe növekedést produkáltak a GDP értékében, de nem járultak hozzá a munkanélküliség csökkenéséhez. A költségvetési hiányának csökkenése pozitívumként felfogható, azonban az államadósság mértékének növekedése a jövőben komoly problémákhoz vezethet.

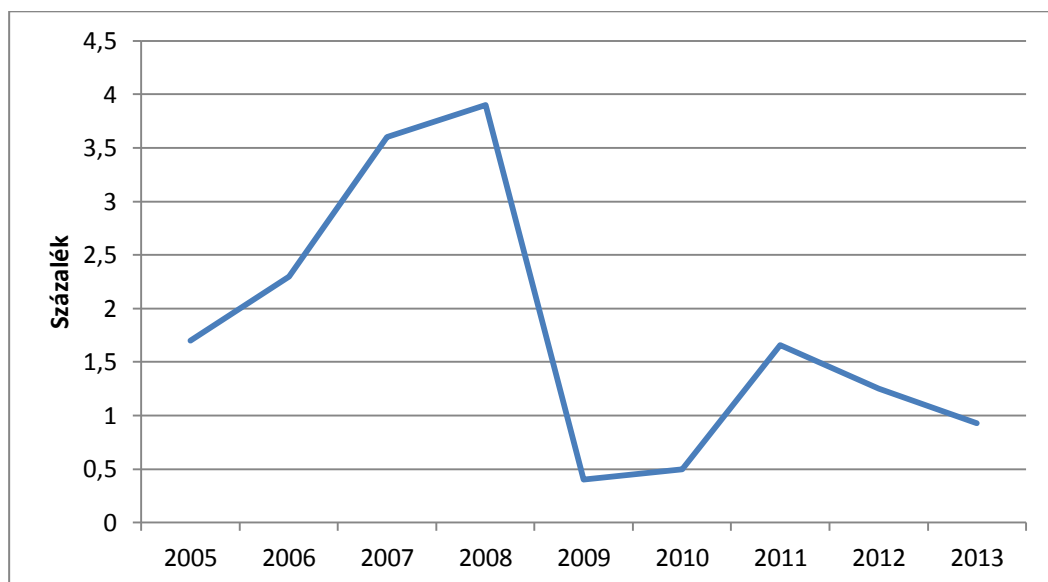
3.4 SVÉDORSZÁG

Svédország, akár az elődei is milliárdokat pumpált a likviditásának biztosításáért a gazdaságba. A 23. ábrán látható, hogy a GDP meredekebb növekedést produkált a válság idején. De a svéd kormány is alacsony szinten tartja a kamatokat a 24. ábra szerint. 2013-ban ez az érték 0,93% volt.

23. ábra: A kibocsátás alakulása Svédországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

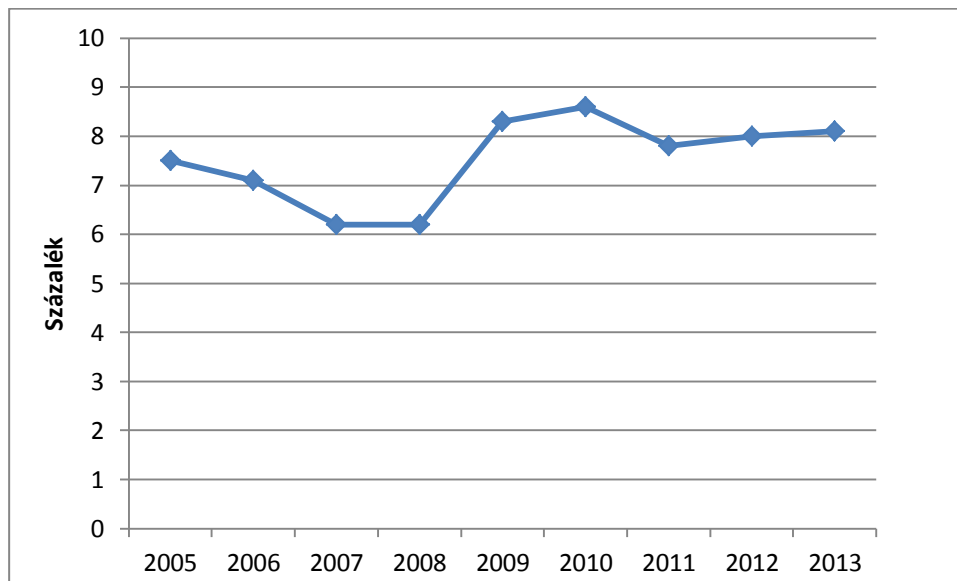

24. ábra: A kamatláb alakulása Svédországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

A svéd kormány is fiskális politikájának keretében adócsökkentéseket és adó fizetési kötelezettségeikre halasztás engedélyezett a gazdasági szereplők részére. Ezzel is próbálta serkenteni a beruházási aktivitás növekedését, illetve a fogyasztást.

Svédország kormánya közmunka programok meghirdetésével és a Svéd Közösségi Foglalkoztatási Szolgálat támogatásával próbálta ösztönözni a foglalkoztatást. Ennek érdekében megemelte a béreket. Ezzel is ösztönözni a munkaképes korú lakosságot. A 25. ábra nagyon jól szemlélteti munkanélküliség változását. A munkahely teremtési törekvések visszafogták a munkanélküliségi ráta nagymértékű megnövekedését. Svédországban a munkanélküliség értéke 2011 után 1-2%-kal növekedett csak. 2013-ban 8,1%-os volt a munkanélküliségi ráta értéke.

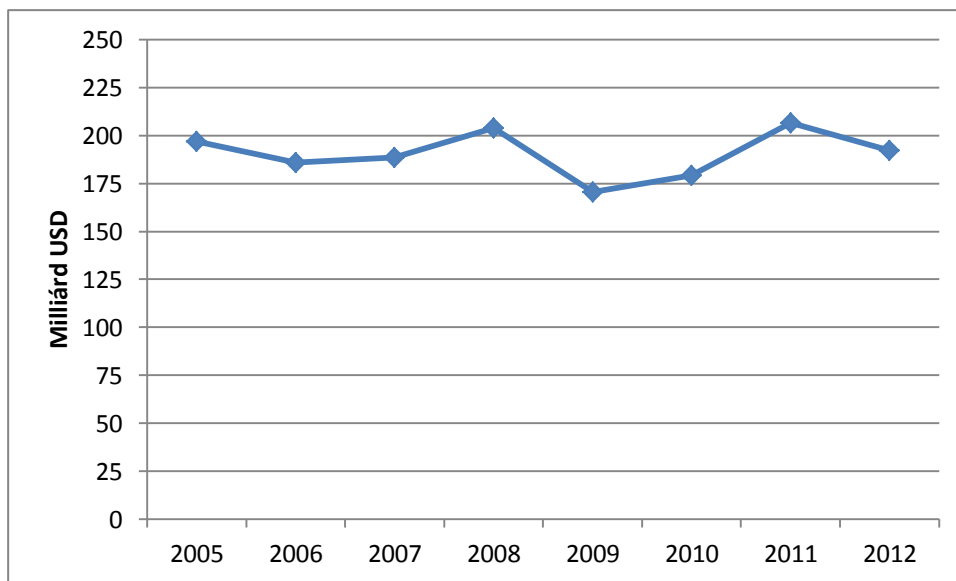
25. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása Svédországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

Nagyon érdekes Svédország esetében, hogy a kormányzati kiadások összege itt volt a legkisebb. Ennek hatására az államadósság mértéke is a többi vizsgált országhoz képest úgymond elenyésző volt.

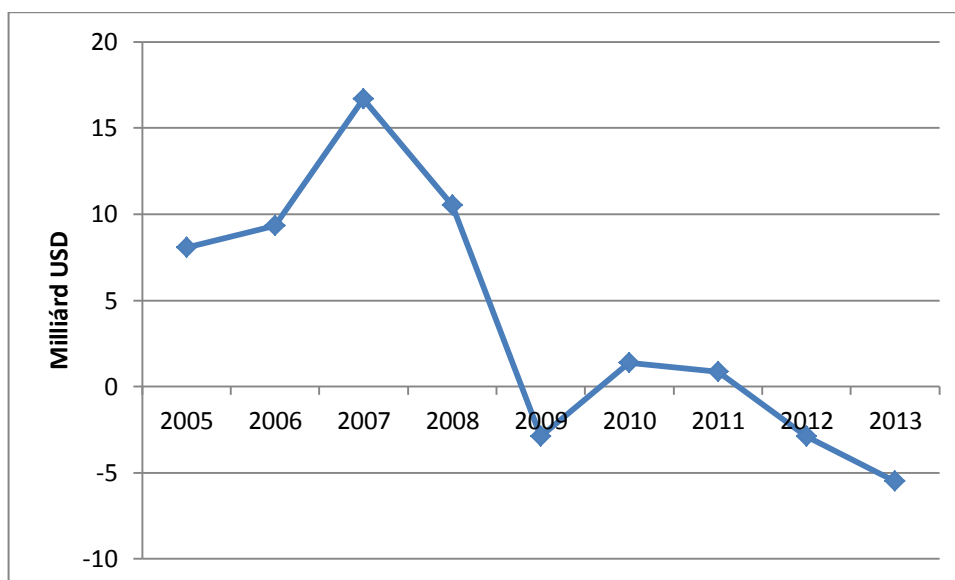
A 26. ábra mutatja Svédország államadósságának mértékét. Enyhe adósságnövekedés következett be 2009 után. 2013-ban viszont csökkent az adósság mértéke 192 milliárd USD-ra.

A svéd kormány költségvetése 2008-ig szufficites volt. Az adó fizetési kötelezettségek halasztása, illetve a költségvetés kiadásának megnövekedése 2009-ben hiányt eredményezett az egyenlegben. A $D=G-T(Y)$ képlet alapján a többi országhoz képest a költségvetés kiadásának mértéke itt volt a legkisebb, ráadásul 2010 és 2011-ben is a többlet el is bírta a megnövekedett költségvetési pénzkiáramlást, annak ellenére is, hogy adókat csökkentettek. Svédország hiánya a legkisebb a vizsgált országok között, amelyet a 27. ábra szemléltet.

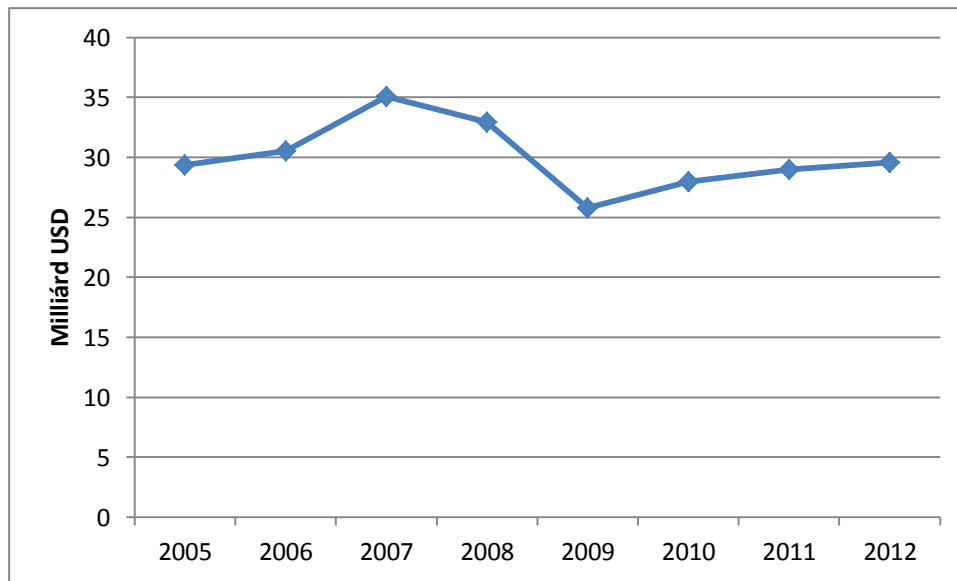
26. ábra: Az államadósság alakulása Svédországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

27. ábra: A költségvetési hiány alakulása Svédországban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

28. ábra: A fizetési mérleg alakulása Svédországban

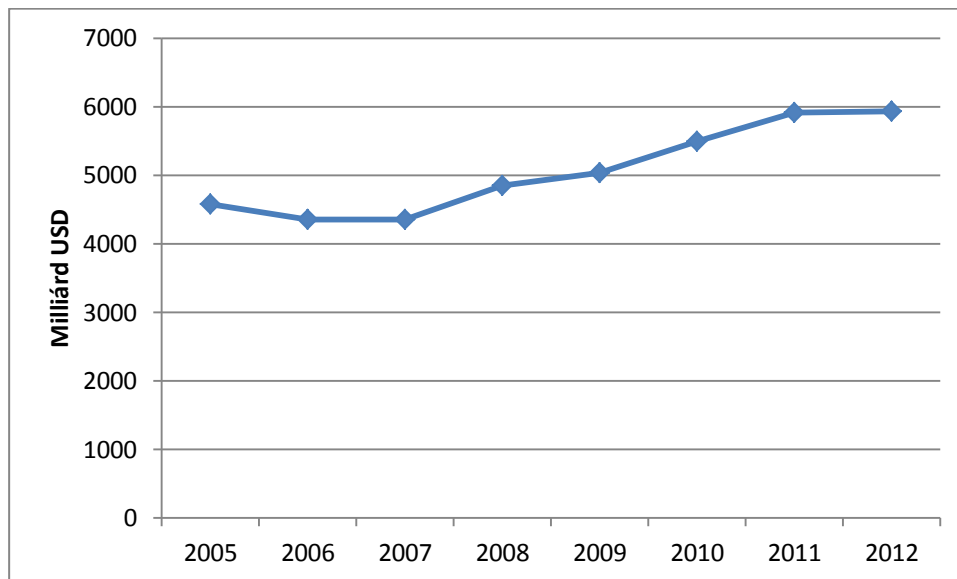
Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

Svédország exportőr pozíciót tölt be a világkereskedelemben. A fizetési mérlege a 28. ábrán látható. A tökemérlege alapján finanszírozási forrásokat nyújtott a válságban szenvedő más országoknak is (Lengyel, 2009). Az árfolyam gyengülésének hatására a fizetési mérleg többletében növekedés következett be 2009-től. Az előző fejezetben láttuk, hogy nyílt gazdaságban az árfolyam gyengülése kedvezően hat az exportra, illetve a fizetési mérlegre egyaránt. A 28. ábra és az összegyűjtött adatok is ezt az összefüggést támasztják alá.

Összegzésként elmondható, hogy Svédország GDP-ben növekedés tapasztalható és a munkanélküliségi rátáját azért sikerült 8% körül szinten tartani az intézkedések által. Eredményesnek mondható, hogy az államadósságában csökkenés következett be, illetve a költségvetésében is kisebb hiány mutatkozik. A fizetési mérleg alakulása is kedvezően alakult 2009 után.

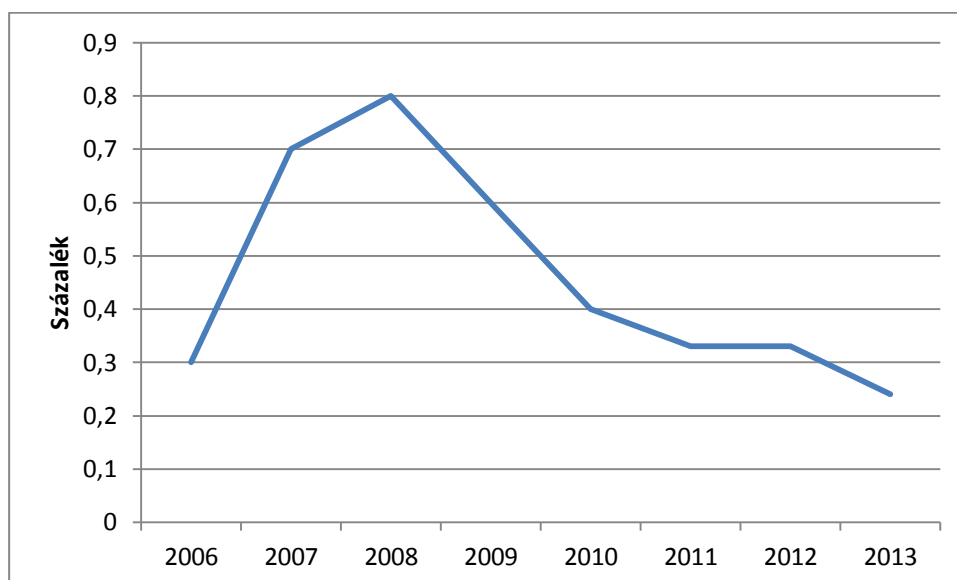
3.5 JAPÁN

Japán érte el az öt ország közül a legdinamikusabb GDP növekedést, ahogy azt a 29. ábra is mutatja. Ebből kifolyólag a háztartások fogyasztása is itt a legnagyobb. Japán is mentőcsomagokkal igyekezett élénkíteni a gazdaságát. Ennek következtében a kamatláb drasztikusan süllyedt a válság idején. A 30. ábra szerint 2013-ban 0,24%-on állt a kamatláb mértéke. Ezek az intézkedések az előző fejezetben bemutatott expanzív monetáris politikai lépéseknek teljes mértékben megfelelnek.

29. ábra: A kibocsátás alakulása Japánban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

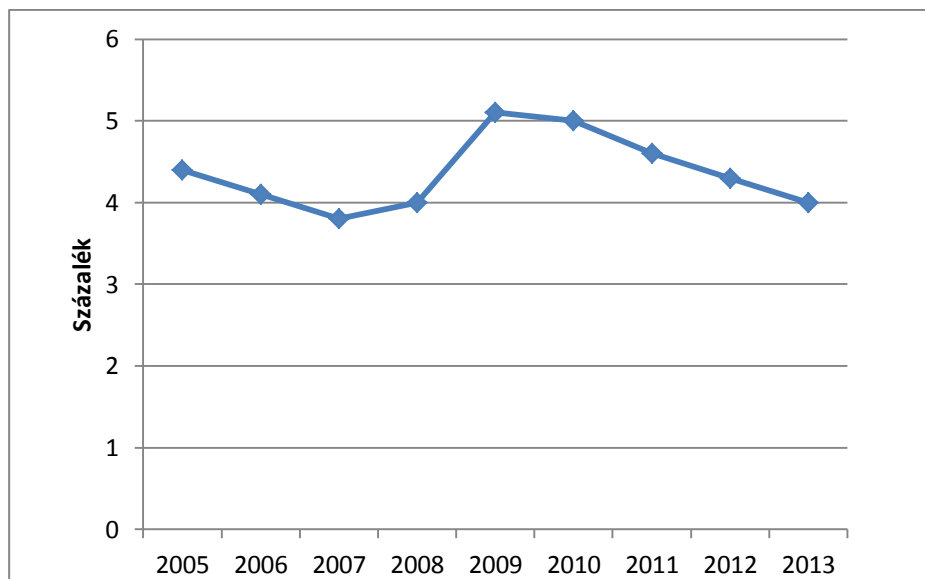

30. ábra: A kamatláb alakulása Japánban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

A válságkezelési politika második pillére a beruházások támogatása volt. A kormány a kormányzati kiadások megnövekedésével élénkítő csomagok formájában igyekezett ösztönözni a beruházást.

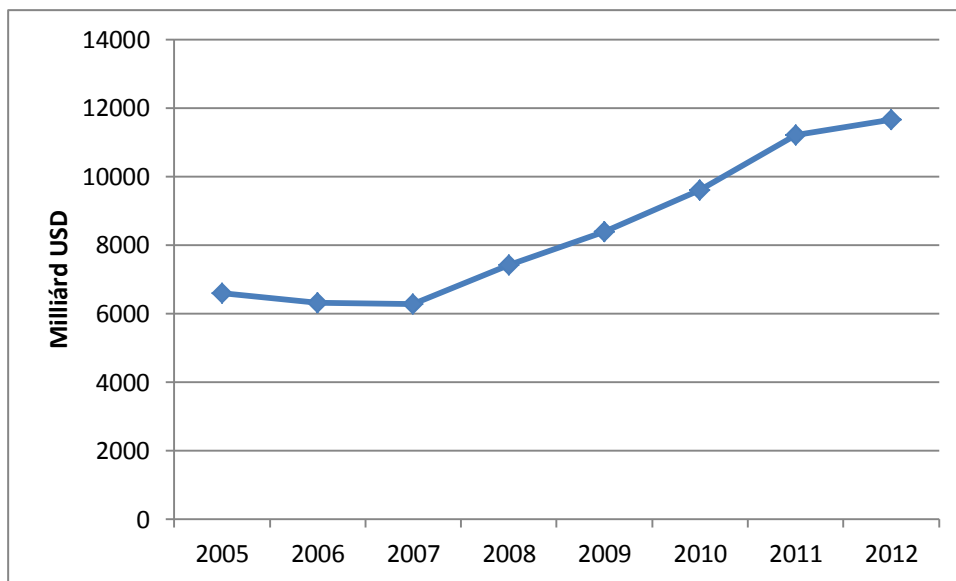
A többi országhoz képest a munkanélküliség jelentősen csökkent 2009 után, amelyet a 31. ábra mutat. Bár ezek az intézkedések megnövelték a kormány kiadásait ezzel együtt negatívan érintették az ország államadosságának állományát. A háztartások támogatására, illetve a foglalkoztatás élénkítése érdekében növelte a bérek szintjét is. 2013-ban 4% volt a munkanélküliség értéke Japánban.

31. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása Japánban

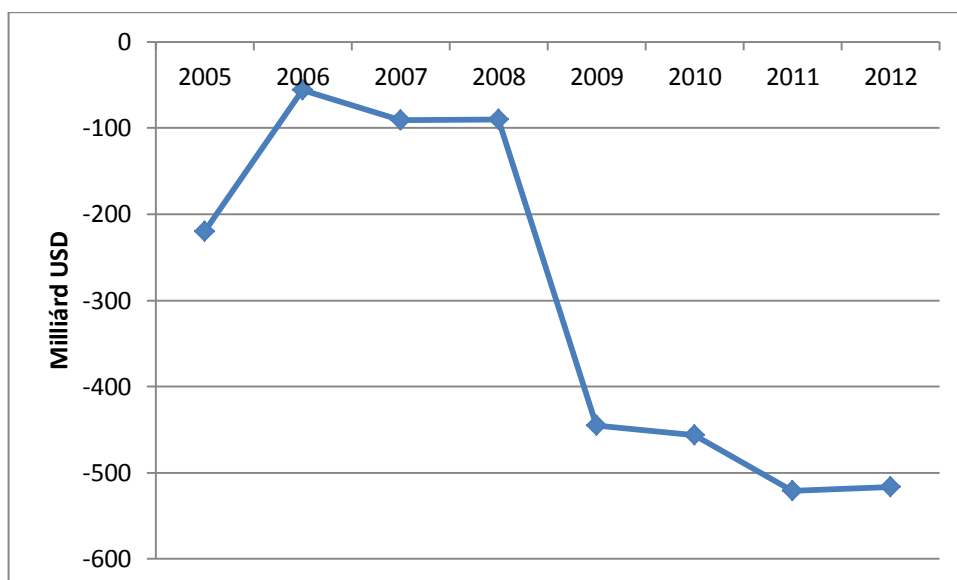
Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

A Japán kormányzati kiadásai is megnövekedtek. Japán esetében a kormányzati kiadások jelentősen megnövelték az államadosság mértékét. A 32. ábra is jól jelzi az államadosság mértékének drasztikus emelkedését. Továbbá az eladósodottságon túl jelentős költségvetési hiány is sújtja az országot a 33. ábra alapján. Ugyanúgy fennáll a $D=G-T(Y)$ összefüggés. A kormányzati kiadások és a adó csökkentési-, és segélynyújtási intézkedések még jobban elmélyítették a deficit mértékét, amiben még 2012-ben sem mutatkozott enyhülés.

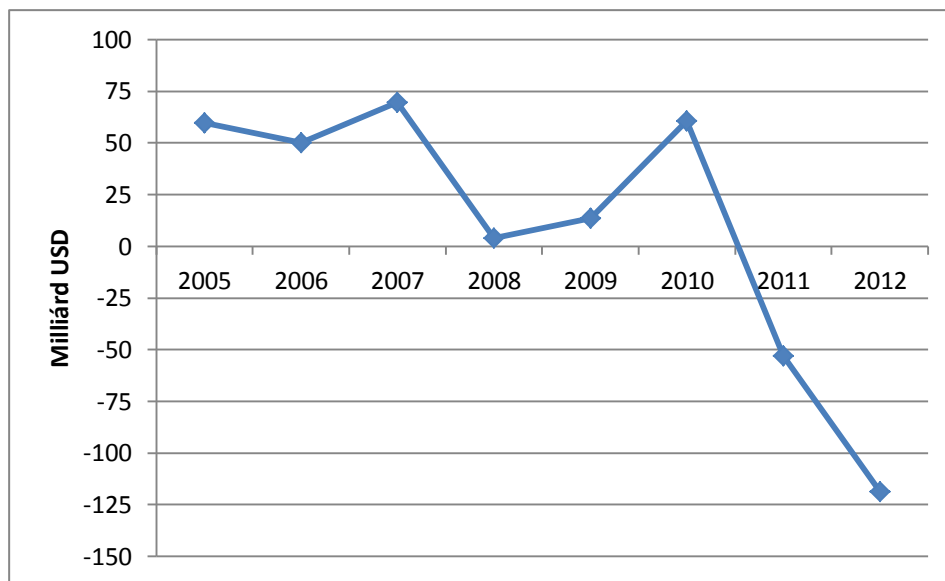
32. ábra: Az államadósság alakulása Japánban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

33. ábra: A költségvetési hiány alakulása Japánban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

34. ábra: A fizetési mérleg alakulása Japánban

Forrás: OECD adatok alapján saját szerkesztés

A 34. ábrát tekintve Japánt az exportőr országok között tartják nyilván. A válság elég jól megtépázta az elektronikai- és autóiipari szektort. Erre bizonyíték az is, hogy 2011-től inkább importőri szerepkört tölt be az ország. Az árfolyam gyengülése nem hozta magával a fizetési mérleg javulását, sőt a deficit értéke tovább nőtt. Ez nem felel meg az a felállított alapmodellnek. Mivel statikus alapmodellről beszélünk, ezt az észrevételt nem írja le megfelelően, a többi országhoz képest, ahol teljesülnek az alapmodellben leírtak. 2011-től az import veszi át a szerepet a külkereskedelmi mérlegében ez hozzájárulhatott a fizetési mérleg deficitjének romlásához. Továbbá Kína is inkább ASEAN országok felé irányítja figyelmét Japán helyett.

Összességében, ha csak a GDP növekedést és a munkanélküliség alakulását nézem, elmondható, hogy a meghozott intézkedések sikeresnek bizonyultak. Azonban az autó, illetve az elektronikai iparba belepumpált pénzek, amik a fő export termékei az országnak, nem járultak hozzá az exportőri pozíció konszolidációjához. A megnőtt kormányzati kiadások hatására drasztikusan emelkedett az államadósság mértéke, illetve költségvetési kiadás is. A fizetési mérlege is kedvezőtlenül alakult, ráadásul a 34. ábra alapján az utóbbi három évben az import vált dominánssá a külkereskedelmi mérlegében. Igazából a meghozott intézkedések rövidtávon enyhülést hoztak Japán gazdaságának.

Az egyes országok elemzése után korrelációs számítást alkalmazva megvizsgáltam országoként az M és a Y, valamint az r, az I és a G közötti kapcsolatot. Persze óvatosan

kell kezelni az eredményeket, mert egyrészt a korreláció együttmozgást feltételez, másrészt nem elkülönített hatások vannak, hanem egy gazdaságpolitikai mix, amikor is több együttes beavatkozás történik.

Mindegyik ország esetében nagyon szoros pozitív irányú kapcsolat állt fent a pénz-kínálat és a kibocsátás között (pl. USA: $r=0,93579$; Franciaország: $r=0,930806$; Svédország: $r=0,89140$). Vagyis, ha a gazdaságban növelik a pénz mennyiségét, az növelni fogja a kibocsátás mértékét, ami nem mond ellent a neoklasszikus elméletnek.

Megvizsgáltam az r , az I és a G közötti kapcsolatot az összeggyűjtött adatok alapján. Nagyon szoros negatív kapcsolat áll fent az r és a G között (pl. USA: $r=-0,80086$; Németország: $r=-0,88926$). De minthogy az állam egy időben hajtotta végre a monetáris és a fiskális politikát, így ez a negatív kapcsolat, ami önmagában ellentmondana az elméletnek nem jelent semmit.

Végül a kormányzati kiadások és az államadósság mértéke közötti kapcsolatot figyeltem meg. Szintén erős pozitív irányú kapcsolatot mutatott ki a korrelációs számítás a két tényező között (pl. Franciaország: $r=0,865332$; Japán: $r=0,99504$). A kimutatott eredmény sem mond ellent az elméletben bemutatott összefüggéseknek.

ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatomban megvizsgáltam öt ország, Egyesült Államok, Németország, Franciaország, Svédország és Japán 2008-as válságra adott gazdaságpolitikai intézkedéseinek hatékonyságát a neoklasszikus szintézis modell tükrében. Az országok mind hasonló intézkedések meghozatalában látták a válságból való kilábalás útját. Az intézkedések fő elemei a gazdaság likviditás bővítésének biztosítása, a kamatláb csökkentése, a köz- és magánberuházások indítása és a munkahelyteremtés.

Noha a neoklasszikus szintézis modell alapvetően statikus, lehetővé tette a makrogazdasági jelenségek értelmezését: az intézkedések elméleti szempontból elvben valóban olyan hatással bírnak, mint ami a kormányzati kommunikációkban szerepeltek. Nevezetesen a likviditás biztosítása - a pénzteremtés - kamatláb csökkenéssel és beruházás növekedéssel jár együtt az elmélet szerint, ami a kormányzati kiadások növelésével kiegészülve a termelés és ezáltal a foglalkoztatás növekedésével jár. Elmondható, hogy a megvalósított intézkedések mind az öt ország esetében többé-kevésbé hatásosnak bizonyultak, a GDP nőtt és a munkanélküliség Franciaország kivételével csökkent.

Egyedül Franciaország vezetett be az expanzív fiskális politika mellett (kormányzati kiadások növelése) restriktív fiskális politikai elemeket az adók növelésével a költségvetési egyensúly fenntartása miatt. Illetve egyedül Franciaországban nem nőtt a foglalkoztatás a GDP növekedésével párhuzamosan, amire a statikus alapmodell hatékony bérek elméletével való kiterjesztése adhat magyarázatot.

E kivételes esettől eltekintve a statikus alapmodell is megfelelően írja le az országok által meghozott monetáris és fiskális politikai intézkedések eredményeit.

Összességében a meghozott intézkedések nem mondanak ellent a neoklasszikus modellnek. Minden egyes ország hasonló irányvonalakban látta a gazdaság fellendítésének megoldását. Az intézkedések rövid távon enyhülést hoztak az országok gazdaságában. Az intézkedések tovább növelték az államadósság és a költségvetési hiány mértékét, főleg USA-ban és Japánban, ami hosszú távon aggodalomra adhat okot.

IRODALOMJEGYZÉK

- Barta E. Gy. – Bogdan G - Tischel J. – Bolla J. – Takács M. – Braunné F. K. – Csendes Gy. – Fejes E. – Gyulai L. – Sz. Bíró Z. – Szilágyi Á. (2010): A gazdasági válság és társadalmi következményei. *Pénzügykutató Alapítvány*, Budapest
http://penzugykutato.hu/sites/default/files/A%20gazdasagi%20valsag%20es%20tarsadalmi%20kovetkezmenyei-20100312_0.pdf (letöltve: 2014.10.24.)
- Benes J. – Kumhof M. (2012): *The Chicago Plan Revisited*. IMF, 2012
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12202.pdf> (letöltve: 2014. 10. 29.)
- Bozóki F. (2012): *Az Amerikai Központi Bank (FED) és az Európai Központi Bank (EKB) válságkezelési intézkedéseinek elemzése*. Budapesti Corvinus Egyetem
http://publikaciok.lib.uni-corvinus.hu/publikus/szd/Bozoki_Ferenc.pdf (letöltés: 2014.10.29.)
- Branson H. W. (1997): *Macroeconomic Theory and Policy*. Harper and Row, Third Edition, pp. 401-427.
- Braun T. (2011): A Star Metrics-program Obama elnök figyelemre méltó kezdeményezése. *Magyar Tudományos Akadémia folyóirata*
<http://www.matud.iif.hu/2012/04/08.htm> (letöltve: 2014.10.20.)
- Trócsányi L. (főszerk.) (2012): Válságkezelés az Európai Unióban. *A Külügyminisztérium folyóirata*, Budapest, XVII. évf., 2. szám
<http://eu.kormany.hu/download/8/6d/60000/EU%20Tukor%202012-02.pdf> (letöltve: 2014.10.24.)
- Gál K. (2010): *A válság hatása Németország gazdaságára, Válságkezelő intézkedések*. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest
http://elib.kkf.hu/edip/D_15268.pdf (letöltve: 2014.10.18.)
- Halmosi P.: A gazdasági válságkezelésnek válság kezelésének eredményei és kétségei. *Magyar Tudományos Akadémia folyóirata*
<http://www.matud.iif.hu/2014/02/03.htm> (letöltve: 2014.10.18.)
- IMF (2014): *Balance of Payment Summary*. International Monetary Fund
<http://elibrary-data.imf.org/DataReport.aspx?c=7183654&d=33060&e=141761> (letöltve: 2014.10.29.)
- Kovács E. (2011): *A 2008-2009-es világméretű válság hatásai Svédországra*. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest
http://elib.kkf.hu/edip/D_15591.pdf (letöltve: 2014.10.24.)
- Lengyel B. (2009): A nemzetközi pénzügyi válság hatása a skandináv országokban és az arra adott válaszok. In: Vida K. (szerk.): *A pénzügyi – gazdasági válság hatása és kezelése az EU fejlett kis tagállamaiban. A globális válság: hatások, gazdaságpolitikai válaszok és kilátások 10. kötet*, MTA Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest, pp. 56-71.
<http://vki3.vki.hu/kot/ecostat/10-Vida-Krisztina.pdf> (letöltve: 2014.10.24.)
- Maksa E (2012): *A 2008-as válság hatása az USA gazdaságára*. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest
http://elib.kkf.hu/edip/D_16135.pdf (letöltés: 2014.10.18.)
- Mankiw G. N. (2005): *Makroökönómia*. Osiris Kiadó, Budapest, pp.48-384.
- OECD (2014): *Gross Domestic Product*. Organisation for Economic Co-Operation And Development

- <http://stats.oecd.org/> (letöltve: 2014.10.27.)
- OECD (2014): *Government deficit/surplus, revenue, expenditure and main aggregates*. Organisation for Economic Co-Operation And Development
<http://stats.oecd.org/> (letöltve: 2014.10.27.)
- OECD (2014): *Short-term interest rate*. Organisation for Economic Co-Operation And Development
<http://data.oecd.org/interest/short-term-interest-rates.htm> (letöltve: 2014.10.20.)
- OECD (2014): *Unemployment rate*. Organisation for Economic Co-Operation And Development
<http://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm> (letöltve: 2014.10.29.)
- OECD (2014): *Inflation rate*. Organisation for Economic Co-Operation And Development
<http://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm> (letöltve: 2014.10.18.)
- OECD (2014): *Average annual wages*. Organisation for Economic Co-Operation And Development
<http://stats.oecd.org/> (letöltve: 2014.10.29.)
- OECD (2014): *Total central government debt*. Organisation for Economic Co-Operation And Development
<http://stats.oecd.org/> (letöltve: 2014.10.29.)
- OECD (2014): *Exchange rate*. Organisation for Economic Co-Operation And Development
<http://stats.oecd.org/> (letöltve: 2014.10.29.)
- Völgyi K. (2009): Japán. In Székely-Doby A – Szilágyi J. (szerk.): *A válság hatása meghatározó és a feltörekvő nem európai országokban. A globális válság: hatások, gazdaságpolitikai válaszok és kilátások 6. kötet*, MTA Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest, pp. 23-35.
<http://vki3.vki.hu/kot/ecostat/06-Szekely-Doby-Andras-es-Szilagyi-Judit.pdf> (letöltve: 2014.10.18.)
- Worldbank (2014): *Money and quasi money (M2)*. The World Bank
<http://data.worldbank.org/indicator/FM.LBL.MQMY.CN?page=1> (letöltve: 2014.10.28.)

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: OECD ADATOK AZ EGYES ORSZÁGOKBAN ELTÉRŐ PÉNZNEMEKBE

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Országok	Gross domestic product (expenditure approach)			Adatok eltérő pénznemben			Millió		
USA	13093720	13855900	14477640	14718600	14418730	14964390	15517930	16163150	
Németország	2224400	2313900	2428500	2473800	2374200	2495000	2609900	2666400	
Franciaország	1718047,3	1798115,5	1886792,1	1933195	1885763	1936720	2001398	2032296,9	
Japán	503903000	506687000	512975200	501209300	471138700	482384400	471310800	473777200	
Svédország	2769375	2944480	3126018	3204320	3105790	3337531	3480543	3549709	
	Gross fixed capital formation						Millió		
USA	3040750	3233000	3235950	3059440	2525140	2752640	2877760	3098590	
Németország	384130	419620	467750	476430	389620	432530	476320	460270	
Franciaország	343093,2	375138,5	414417,1	424301	357346	373634	415472	402338	
Japán	113208600	114919800	117387100	115162100	92650700	95625400	95223900	98521700	
Svédország	491398	551529	635211	648038	512339	624493	691158	669751	
	Consumption	Final consumption expenditure of households on the territory					Millió		
USA	8794110	9304000	9750510	10013650	9846970	10202200	10689300	11083140	
Németország	1306980	1339540	1356730	1389620	1392570	1435090	1498350	1533870	
Franciaország	977686,1	1020034	1065936	1099649	1095663	1125082	1155264	1172276,9	
Japán	291132600	293433300	294122000	292055400	282941700	285867100	284244300	287696800	
Svédország	1336052	1389299	1460162	1504777	1532516	1617050	1671239	1718248	
	External balance of goods and service (Nettó export)						Millió		
USA	-721190	-770950	-718540	-723060	-395440	-512660	-579990	-568310	
Németország	115990	130050	169980	155830	116720	140200	135650	157910	
Franciaország	-10879	-18799	-29213	-40689	-34456	-43824	-59309	-45047	
Japán	7093700	6367700	8673200	972400	1726700	5763300	-4274000	-9381700	
Svédország	216677	238395	233231	216341	201232	206365	194030	206050	

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Government expenditure: final consumption expenditure							Millió	
USA	1980050	2089850	2209720	2368570	2442060	2522210	2530860	2549730	
Németország	417300	424690	434040	451920	475290	487180	499580	514350	
Franciaország	408147	421742	435652	449934	467210	481828	489971	502729	
Japán	92468100	91966200	92792900	93019400	93819600	95128600	96116600	96940400	
Svédország	725248	765257	797414	835164	859703	889623	924116	955660	
	M2: pénzmennyiség							Millió	
USA (dollár)	9411702	10261123	11466237	12405413	13035437	12683828	13530236	14205011	14782820
Németország (euró)	4052433	4217910	4444250	4653564	4592456	4595518	4662265	4621259	4464071
Franciaország (euró)	2026574	2220594	2513221	2710689	2751348	2908712	3173016	3207167	3194374
Japán (yen)	1041231800	1033756500	1040319700	1047875600	1069499500	1090523100	1121941400	1146271400	1189692600
Svédország (korona)	2082133	2385646	2886569	2942715	3099486	2836200	3032130	3025403	3241723
	Unemployment							1000 ember	
USA (dollár)	7590,6	7000,6	7077,7	8924,3	14264,6	14824,8	13747,4	12505,6	
Németország (euró)	4573	4257	3601	3136	3228	2946	2502	2314	
Franciaország (euró)	2322,3	2324,3	2125,6	1971,6	2460,8	2514,9	2481,9	2677,1	
Japán (yen)	2940	2750	2570	2650	3360	3340	3020	2850	
Svédország (korona)	359,6	330,4	298	305	408	424,5	390,4	403	
	Average annuel wages								
USA	46040	48005	50057	51239	51351	52451	54155	55438	56340
Németország	30715	31088	31548	32256	32261	32940	34154	35109	35943
Franciaország	29666	30650	31432	32212	32791	33649	34350	35049	35574
Japán	4223124	4159705	4098315	4125929	3971202	3984041	4051103	3954871	3974616
Svédország	290176	300428	314375	328214	337913	343774	354173	365068	371414

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Unemployment rate							%	
USA	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4
Németország	11,2	10,3	8,7	7,5	7,7	7,1	5,9	5,5	5,3
Franciaország	8,9	8,8	8	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	9,9
Japán	4,4	4,1	3,8	4	5,1	5	4,6	4,3	4
Svédország	7,5	7,1	6,2	6,2	8,3	8,6	7,8	8	8,1
	Total central government debt							millió	
USA (dollár)	7370400	7661600	8054200	9424300	11003500	12802100	13988300	15238700	
Németország (euró)	994892	1006261	989849	1067400	1130947	1384437	1439051	1517459	
Franciaország (euró)	1252869	1231604	1272015	1417051	1603412	1727973	1865776	2108916	
Japán (yen)	727193100	735459300	739105900	767233200	785913700	842971000	893263100	931181700	
Svédország (korona)	1470331	1371362	1273895	1346100	1306225	1291026	1340474	1300357	
	General government deficit							millió	
USA	-543447	-411628	-513594	-1033226	-1827360	-1797660	-1646882	-1434237	-933308
Németország	-73880	-37910	5760	-1860	-73730	-104150	-22020	2380	190
Franciaország	-50196	-41909,2	-51556,8	-64299	-140667	-135744	-103093	-98747	-87566
Japán	-24257900	-6495200	-10710100	-9300000	-41664600	-40075200	-41524100	-41245800	
Svédország	60244	68821	112806	69454	-22216	9844	5635	-19706	-35801
	Export							millió	
USA	1308900	1476320	1664620	1841940	1587740	1852330	2106370	2194150	
Németország	919070	1053140	1145410	1191190	1008090	1188590	1321430	1381030	1387190
Franciaország	452871	485914	506724	520974	440683	494523	538282	557574	560226
Japán	72121900	81939400	91036500	88770000	59814200	73182500	71297800	69774800	
Svédország	1341244	1504836	1621472	1715236	1489445	1651448	1735241	1722409	1668186

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Import							millió	
USA	2030080	2247260	2383170	2565010	1983180	2364990	2686360	2762460	
Németország	803080	923090	975430	1035360	891370	1048390	1185780	1223120	1219360
Franciaország	463750	504713	535937	561663	475139	538347	597591	602621	600681
Japán	65028300	75571700	82363300	87797600	58087500	67419200	75571800	79156500	
Svédország	1124567	1266441	1388241	1498895	1288213	1445083	1541211	1516359	1461329
	Capital account							Millió USD	
USA	13116	-1788	384	6010	-141	-158	-1186	6904	-413
Németország	-1816,04	-341,99	74,27	-180,12	8,328	1615,75	2312,97	1631,47	2649,17
Franciaország	662,33	-271,90	2469,96	1042,43	456,635	62,85	12,84	708,31	2403,56
Japán	-4878,03	-4756,58	-4028,83	-5468,48	-4990,559	-4964,30	496,97	-1017,17	-7681,24
Svédország	392,28	-1770,70	579,21	159,45	-519,737	-662,18	-900,21	-859,88	-945,29
	Infláció (CPI)	bázis: előző időszak							
USA	3,4	3,2	2,9	3,8	-0,4	1,6	3,2	2,1	1,5
Németország	11,2	10,3	8,7	7,5	7,7	7,1	5,9	5,5	5,3
Franciaország	1,7	1,7	1,5	2,8	0,1	1,5	2,1	2,0	0,9
Japán	-0,3	0,2	0,1	1,4	-1,4	-0,7	-0,3	0,0	0,4
Svédország	0,5	1,4	2,2	3,4	-0,3	1,2	3,0	0,9	0,0
	Short-term interest rate								
USA	3,5	5,2	5,3	3	0,6	0,3	0,3	0,3	
Németország	2,2	3,1	4,3	4,6	1,2	0,8	1,4	0,6	0,2
Franciaország	2,2	3,1	4,3	4,6	1,2	0,8	1,4	0,6	0,2
Japán	0,1	0,3	0,7	0,8	0,6	0,4	0,3	0,3	0,2
Svédország	1,7	2,3	3,6	3,9	0,4	0,5	1,7	1,3	0,9

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Exchange rate								
euró/dollár	0,805	0,797	0,73	0,684	0,72	0,755	0,719	0,778	0,753
euró/dollár	0,805	0,797	0,73	0,684	0,72	0,755	0,719	0,778	0,753
yen/dollár	110,133	116,354	117,755	103,388	93,572	87,761	79,707	79,814	97,598
korona/dollár	7,474	7,373	6,758	6,597	7,653	7,202	6,489	6,769	6,513
dollár/euró	1,242236025	1,254705144	1,369863014	1,461988304	1,388888889	1,324503311	1,390820584	1,28534704	1,328021248
dollár/euró	1,242236025	1,254705144	1,369863014	1,461988304	1,388888889	1,324503311	1,390820584	1,28534704	1,328021248
dollár/yen	0,009079931	0,008594462	0,008492208	0,009672302	0,010686958	0,011394583	0,01254595	0,01252913	0,010246112
dollár/korona	0,133797164	0,135630001	0,147972773	0,151584053	0,130667712	0,138850319	0,15410695	0,14773231	0,153539076

2. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKRA VONATKOZÓAN

USA									millió USD
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
GDP	13093720	13855900	14477640	14718600	14418730	14964390	15517930	16163150	
I	3040750	3233000	3235950	3059440	2525140	2752640	2877760	3098590	
C	8794110	9304000	9750510	10013650	9846970	10202200	10689300	11083140	
G	1980050	2089850	2209720	2368570	2442060	2522210	2530860	2549730	
NX	-721190	-770950	-718540	-723060	-395440	-512660	-579990	-568310	
Ex	1308900	1476320	1664620	1841940	1587740	1852330	2106370	2194150	
IM	2030080	2247260	2383170	2565010	1983180	2364990	2686360	2762460	
Tőkemérleg	13116	-1788	384	6010	-141	-158	-1186	6904	-413
Fizetési mérleg	-708074	-772738	-718156	-717050	-395581	-512818	-581176	-561406	
M	9411702	10261123	11466237	12405413	13035437	12683828	13530236	14205011	14782820
Munkanélküliség	7590,6	7000,6	7077,7	8924,3	14264,6	14824,8	13747,4	12505,6	
Munkanélküliségi ráta	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4
Átlagos éves bérek	46040	48005	50057	51239	51351	52451	54155	55438	56340
Infláció	3,4	3,2	2,9	3,8	-0,4	1,6	3,2	2,1	1,5
Kamatláb	3,5	5,2	5,3	3	0,6	0,3	0,3	0,3	
Államadósság	7370400	7661600	8054200	9424300	11003500	12802100	13988300	15238700	
Költségvetési hiány	-543447	-411628	-513594	-1033226	-1827360	-1797660	-1646882	-1434237	-933308

3. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN NÉMETORSZÁGRA VONATKOZÓAN

Németország									millió USD
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
GDP	2763230	2903262,233	3326712	3616666,667	3297500	3304635,762	3629902,643	3427249	
I	477180	526499	640753	696535	541139	572887	662476	591607	
C	1623578	1680727,729	1858534	2031608,187	1934125	1900781,457	2083936,022	1971555	
G	518385	532861	594575	660702	660125	645272	694826	661118	
NX	144086	163174	232849	227822	162111	185695	188665	202969	
Ex	1141702	1321380,176	1569055	1741505,848	1400125	1574291,391	1837872,045	1775103	1842217,8
IM	997615	1158206	1336205	1513684	1238014	1388596	1649207	1572134	1619336
Tőkemérleg	-1816	-342	74	-180	8	1616	2313	1631	2649
Fizetési mérleg	142270	162832	232923	227642	162119	187311	190978	204600	
M	5034078	5292233,375	6088014	6803456,14	6378411	6086778,808	6484374,131	5939922	5928381,1
Munkanélküliség	4573	4257	3601	3136	3228	2946	2502	2314	
Munkanélküliségi ráta	11,2	10,3	8,7	7,5	7,7	7,1	5,9	5,5	5,3
Átlagos éves bérek	38155,28	39006,27353	43216,44	47157,89474	44806,94	43629,13907	47502,08623	45127,25	47733,068
Infláció	11,2	10,3	8,7	7,5	7,7	7,1	5,9	5,5	5,3
Kamatláb	2,2	3,1	4,3	4,6	1,2	0,8	1,39	0,57	0,22
Államadósság	1235891	1262560,853	1355958	1560526,316	1570760	1833691,391	2001461,752	1950461	
Költségvetési hiány	-91776	-47566	7890	-2719	-102403	-137947	-30626	3059	252

4. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN FRANCIAORSZÁGRA VONATKOZÓAN

Franciaország									
									millions USD
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
GDP	2134220	2256105	2584647	2826308	2619115	2565192,053	2783586	2612207	
I	426202,7	470688,2	567694,7	620323,1	496313,9	494879,4702	577847	517144	
C	1214517	1279842	1460186	1607674	1521754	1490174,834	1606765	1506783	
G	507014,9	529161,9	596783,6	657798,2	648902,8	638182,7815	681461,8	646181,2	
NX	-13514,3	-23587,2	-40017,8	-59486,8	-47855,6	-58045,0331	-82488,2	-57901	
Ex	562572,7	609678,8	694142,5	761657,9	612059,7	654997,351	748653,7	716676,1	743992,0319
IM	576087	633266	734160,3	821144,7	659915,3	713042,3841	831141,9	774577,1	797717,1315
Tőkemérleg	662,33	-271,9	2469,96	1042,43	456,635	62,85	12,84	708,31	2403,56
Fizetési mérleg	-12852	-23859,1	-37547,8	-58444,4	-47398,9	-57982,1831	-82475,3	-57192,7	
M	2517483	2786191	3442768	3962996	3821317	3852598,675	4413096	4122323	4242196,547
Munkanélküliség	2322,3	2324,3	2125,6	1971,6	2460,8	2514,9	2481,9	2677,1	
Munkanélküliségi ráta	8,9	8,8	8	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	9,9
Átlagos éves bérek	36852,17	38456,71	43057,53	47093,57	45543,06	44568,21192	47774,69	45050,13	47243,02789
Infláció	1,7	1,7	1,5	2,8	0,1	1,5	2,1	2	0,9
Kamatláb	2,2	3,1	4,3	4,6	1,2	0,8	1,39	0,57	0,22
Államadósság	1556359	1545300	1742486	2071712	2226961	2288705,96	2594960	2710689	
Költségvetési hiány	-62355,3	-52583,7	-70625,8	-94004,4	-195371	-179793,377	-143384	-126924	-116289,509

5. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN SVÉDORSZÁGRA VONATKOZÓAN

Svédország									millió USD
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
GDP	370534,5	399359,8	462565,6	485723,81	405826,5	463417,245	536375,87	524406,7	
I	65747,66	74803,88	93993,93	98232,227	66946,16	86711,0525	106512,25	98943,86	
C	178760	188430,6	216064,2	228100,2	200250,4	224527,909	257549,55	253840,7	
G	97036,13	103791,8	117995,6	126597,54	112335,4	123524,438	142412,7	141181,9	
NX	28990,77	32333,51	34511,84	32793,846	26294,53	28653,8462	29901,372	30440,24	
Ex	179454,6	204100,9	239933,7	260002,43	194622,4	229304,082	267412,7	254455,5	256131,737
IM	150463,9	171767,4	205421,9	227208,58	168327,8	200650,236	237511,33	224015,2	224371,104
Tőkemérleg	392,28	-1770,7	579,21	159,45	-519,737	-662,18	-900,21	-859,88	-945,29
Fizetési mérleg	29383,05	30562,81	35091,05	32953,296	25774,79	27991,6662	29001,162	29580,36	
M	278583,5	323565,2	427133,6	446068,67	405002,7	393807,276	467272,31	446949,8	497731,153
Munkanélküliség	359,6	330,4	298	305	408	424,5	390,4	403	
Munkanélküliségi ráta	7,5	7,1	6,2	6,2	8,3	8,6	7,8	8	8,1
Átlagos éves bérek	38824,73	40747,05	46518,94	49752,008	44154,32	47733,1297	54580,521	53932,34	57026,5623
Infláció	0,5	1,4	2,2	3,4	-0,3	1,2	3	0,9	0
Kamatláb	1,7	2,3	3,6	3,9	0,4	0,5	1,66	1,25	0,93
Államadósság	196726,1	185997,8	188501,8	204047,29	170681,4	179259,372	206576,36	192104,7	
Költségvetési hiány	8060,476	9334,192	16692,22	10528,119	-2902,91	1366,84254	868,39266	-2911,21	-5496,8524

6. MELLÉKLET: OECD ADATOK USD-BAN JAPÁNRA VONATKOZÓAN

Japán									millió USD
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
GDP	4575404	4354702	4356292	4847848	5035039	5496569,091	5913041,5	5936016	
I	1027926	987673,8	996875,7	1113883	990154,1	1089611,559	1194674,2	1234391	
C	2643464	2521901	2497745	2824848	3023786	3257336,402	3566114,6	3604591	
G	839603,9	790400	788016,6	899711,8	1002646	1083950,73	1205874	1214579	
NX	64410,3	54726,95	73654,62	9405,347	18453,17	65670,40029	-53621,39	-117545	
Ex	654861,8	704225	773100,9	858610,3	639231,8	833884,0715	894498,6	874217,6	
IM	590452,5	649498,1	699446,3	849204,9	620778,7	768213,6712	948119,99	991762,1	
Tőkemérleg	-4878,03	-4756,58	-4028,83	-5468,48	-4990,56	-4964,3	496,97	-1017,17	-7681,24
Fizetési mérleg	59532,27	49970,37	69625,79	3936,867	13462,61	60706,10029	-53124,42	-118562	
M	9454313	8884581	8834612	10135370	11429696	12426055,99	14075820	14361784	12189723,2
Munkanélküliség	2940	2750	2570	2650	3360	3340	3020	2850	
Munkanélküliségi ráta	4,4	4,1	3,8	4	5,1	5	4,6	4,3	4
Átlagos éves bérek	38345,67	35750,43	34803,75	39907,23	42440,07	45396,48591	50824,934	49551,09	40724,3591
Infláció	-0,3	0,2	0,1	1,4	-1,4	-0,7	-0,3	0	0,4
Kamatláb	0,1	0,3	0,7	0,8	0,6	0,4	0,33	0,33	0,24
Államadósság	6602863	6320877	6276641	7420912	8399026	9605303,039	11206834	11666897	
Költségvetési hiány	-220260	-55822,7	-90952,4	-89952,4	-445268	-456640,193	-520959,3	-516774	